

บทที่ 6 อักษรขอมที่ใช้ในภาษาไทย

จารึกและเอกสารภาษาไทยที่พบในประเทศไทย นอกจากจะใช้บันทึกด้วยอักษรไทยแล้ว ยังบันทึกด้วยอักษรอื่น ๆ เช่น อักษรขอม อักษรมอญ และอักษรธรรม อักษรมอญไม่ได้ใช้แพร่หลายมากนัก ส่วนอักษรธรรมจะนิยมใช้ในกลุ่มไทยภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือสำหรับในดินแดนภาคกลางของไทยจะนิยมใช้อักษรขอมบันทึกเรื่องราวที่เป็นภาษาบาลีและบันทึกเป็นภาษาไทยในเรื่องที่เกี่ยวข้องเนื่องในพระพุทธศาสนา

การบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยตัวอักษรขอมโดยฝีมือของคนไทยภาคกลางนั้น ปรากฏขึ้นครั้งแรกในศิลาจารึกวัดป่ามะม่วง คือ ศิลาจารึกกรุงสุโขทัยหลักที่ 4 และ 6 ซึ่งจารึกขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1905 บันทึกเป็นภาษาเขมรและภาษาบาลี ส่วนการบันทึกตัวอักษรขอมเป็นภาษาไทยที่พบหลักฐานเก่าแก่ที่สุดคือศิลาจารึกวัดป่าแดงหรือจารึกกรุงสุโขทัยหลักที่ 9 จารึกขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1946 (สุรณี แก้วกลม 2526 : 1)

จารึกสุโขทัยที่ใช้อักษรขอมกับภาษาไทยดังเช่นจารึกวัดป่าแดงนั้น แสดงว่าคนไทยยุคนั้นยอมรับรูปอักษรขอมเป็นรูปอักษรของไทยแบบหนึ่งที่ใช้กับภาษาบาลีและได้ดัดแปลงมาใช้กับภาษาไทยตามแบบอย่างที่เคยใช้มาแล้วในพุทธศตวรรษที่ 18 (กรมศิลปากร จารึกในประเทศไทย เล่ม 5 2529 : 16)

นักปราชญ์ตลอดจนพระภิกษุสงฆ์ของไทยภาคกลาง มีความคุ้นเคยกับอักษรขอมมานานแล้วเพราะการใช้อักษรขอมในประเทศไทย ถือเป็นวัฒนธรรมอันเก่าแก่อย่างหนึ่ง แม้ว่าคนไทยจะมีรูปอักษรไทยของตนเองใช้มาตั้งแต่พุทธศักราช 1826 แล้วก็ตามแต่ความ

นิยมในการใช้อักษรขอมยังคงมีอยู่สืบมาจนถึงปัจจุบัน อักษรขอมในประเทศไทยนับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 ลงมานั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการไปในรูปแบบของอักษรขอมในประเทศไทยโดยเฉพาะซึ่งแตกต่างไปจากรูปอักษรขอมในประเทศไทยสมัยทวารวดีอย่างสิ้นเชิง จึงถือว่าเป็นรูปอักษรของไทยอีกแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะตัว เป็นเอกลักษณ์ของอักษรขอมไทยอย่างแท้จริง และมีใช้โดยเฉพาะในหมู่คนไทยในประเทศไทยเท่านั้น (กรมศิลปากร จารึกในประเทศไทย เล่ม 5 2529 : 13)

ในยุคที่อาณาจักรสุโขทัยยังเรืองอำนาจนั้น อักษรขอมได้เป็นที่นิยมใช้สืบมาแต่จะเน้นเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องในพระพุทธศาสนาตั้งกล่าวแล้ว จึงอาจจะเห็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้รูปอักษรขอมยังคงได้รับความนิยมและยอมรับเป็นรูปอักษรไทยอีกแบบหนึ่งก็ได้

กล่าวได้ว่าตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา อักษรขอมได้เป็นที่นิยมแพร่หลายกว่าอักษรไทยดังจะพบเห็นอยู่เสมอในเอกสารไทยโบราณ บางครั้งจะพบว่ามีการใช้อักษรขอมและอักษรไทยบันทึกอยู่ในเอกสารฉบับเดียวกัน หรือมีการจารึกบนกันระหว่างอักษรทั้ง 2 ชนิดในจารึกหลักเดียวกันด้วย เช่น จารึกประดิษฐานพระธาตุ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งจารึกประมาณพุทธศตวรรษที่ 20 (กรมศิลปากร จารึกในประเทศไทย เล่ม 5 2529 : 144) ปัจจุบันนี้อักษรขอมก็ยังไม่ได้เลิกใช้โดยเด็ดขาด จะเห็นได้ว่าการลงคาถาอาคมหรือการลงเลขยันต์ในพิธีการที่ต้องการความขลังความศักดิ์สิทธิ์ ยังนิยมลงด้วยอักษรขอมอยู่

6.1 อักษรขอมโบราณที่พบในประเทศไทยก่อนกำเนิดอักษรขอมไทย

ก่อนที่จะมีการจารึกอักษรขอมไทย ในดินแดนภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยได้มีการค้นพบศิลาจารึกอักษรขอมโบราณซึ่งมีอายุเก่ากว่าพุทธศตวรรษที่ 20 อยู่มากมาย รูปอักษรโบราณเหล่านี้มีเค้าว่าได้ส่งอิทธิพลให้กับรูปอักษรขอมที่ใช้ในสมัยกรุงสุโขทัย และสมัยต่อ ๆ มา อักษรขอมโบราณที่ค้นพบมีทั้งที่เป็นจารึกของอาณาจักรเขมรโบราณและอาณาจักรอิสระอื่น ๆ ดังนี้

อักษรขอมโบราณที่พบในจารึกของอาณาจักรเขมรโบราณ มี

- จารึกอักษรขอมโบราณรุ่นแรกสุดที่พบในประเทศไทย คือ จารึก พ.ศ. 1429 พบที่ อ.มหาชนะชัย จ.อุบลราชธานี เป็นจารึกในรัชกาลของพระเจ้าอินทรวรมัน (พ.ศ. 1420 - 1432) จารึกเป็นภาษาเขมรและภาษาสันสกฤต
- จารึกพบที่พะเยียด จ.จันทบุรี จารึกขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1432 ในรัชกาลพระเจ้ายโศวรมัน (พ.ศ. 1432-1443) จารึกเป็นภาษาเขมรและภาษาสันสกฤต
- ศิลาจารึกภาษาเขมรที่ศาลสูง จ.ลพบุรี จารึกเมื่อ พ.ศ. 1568 สมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 (พ.ศ. 1544-1593)
- ศิลาจารึกพบที่สตึกก๊กทม อ.ธวัชบุรี จ.ปราจีนบุรี จารึกเมื่อ พ.ศ. 1595 สมัยพระเจ้าอุทยาทิตยวรมัน (พ.ศ. 1593-1609) จารึกเป็นภาษาสันสกฤต-เขมร
- จารึกที่กรอบประจักษ์บุรี เบียงคตปราสาทหินพิมาย จ.นครราชสีมา พ.ศ. 1655
- จารึกบนวัดตุ้มถุทธิ สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (พ.ศ. 1724-1761) พบที่บริเวณเมืองพระรถ ต.โคกปึก อ.ศรีมหาโพธิ์ จ.ปราจีนบุรี

หลังจากสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แล้ว ไม่ปรากฏหลักฐานจารึกของกษัตริย์แห่งอาณาจักรเขมรโบราณบนผืนแผ่นดินไทยอีกเลย

อักษรขอมโบราณจารึกที่ไม้ซ่งของอาณาจักรเขมรโบราณ มี

- จารึกภาษาสันสกฤตและภาษาเขมรที่ จ.พระนครศรีอยุธยา จารึกใน พ.ศ. 1480
- จารึกดงแม่นางเมือง จ.นครสวรรค์ บันทึกด้วยภาษาบาลีและภาษาเขมร จารึกเมื่อ พ.ศ. 1710 (สุรณี แก้วกลม 2526 : 6-8)

อักษรขอมโบราณดังกล่าวเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับอักษรขอมในสมัยสุโขทัยแล้ว จะเห็นว่ามียอดประกอบที่สำคัญเหมือนกัน จะคิดแพกกันเฉพาะในรายละเอียดเท่านั้น จึงกล่าวได้ว่า รูปร่างของอาณาจักรสุโขทัยคงจะมีกำเนิดมาจากรูปอักษรขอมโบราณที่ปรากฏอยู่บนผืนแผ่นดินไทยนั่นเอง (สุรณี แก้วกลม 2526 : 13)

อักษรขอมโบราณที่ใช้อยู่ในดินแดนภาคกลางนี้ ได้เปลี่ยนแปลงต่อมาตามลำดับจนถึงปัจจุบันจะมีอยู่ 4 แบบ (ทองสืบ สุระมาร์ค 2526 : 27-30) * คือ

---

* ในตำราอ่านภาษาเขมร ของกาญจนา นาคสกุล บอกไว้ว่า อักษรขอมปัจจุบันมีอยู่ 2 แบบ คือ อักษรเขรียง และอักษรมูล

1. อักษรขอมบรรจง หรืออักษรมูล เป็นตัวอักษรที่มีลักษณะกลมทึบกลม เป็นเหลี่ยม จืดเส้นกลมเป็นหยักศก (หนามเตย) ตัวอักษรมีรูปร่าง เชมราใช้สำหรับเขียนหนังสือธรรม เช่น พระคัมภีร์ พระไตรปิฎก หรือ หนังสือเทศน์หรือใช้เขียนถ้อยคำที่ต้องการจะให้เด่น เป็นพิเศษ เช่น ชื่อหนังสือ ชื่อบท หัวข้อ ชื่อเฉพาะ ฯลฯ หรือชื่อในการจารึกตามที่ สาธารณะทั่วไป อักษรมูลนี้เมื่อมีการดัดแปลงตัวอักษรบางตัวให้มีเส้นน้อยลง เชมรเรียกว่า อักษรขอม คืออักษรขอม (กาญจนา นาคสกุล 2524 : 64) นอกจากนี้ยังใช้จาร จารึก และเขียนภาษาบาลี สันสกฤต และภาษาพื้นเมือง อักษรชนิดนี้ใช้จารลงบนใบลานได้ดีกว่า อักษรขอมหัวดและอักษรไทย ฉะนั้นคนไทยจึงจารคัมภีร์ศาสนาภาษาบาลีและคัมภีร์เทศน์ ภาษาไทยด้วยตัวอักษรขอมบรรจง การเขียนภาษาไทยด้วยตัวอักษรขอมนั้นเพิ่งมีขึ้นสมัย กลางแห่งอาณาจักรสุโขทัย ตัวอย่างเช่น

ก (ก) ข (ข) ค (ง) ฉ (ช)

ญ (ญ) ฐ (ฐ) ฎ (ถ) ฏ (ธ) ฐ (ถ)

ฐ (ย) ฐ (ร) ฐ (ว)

แต่เมื่อเป็นอักษร อักษรขอม * จะมีรูปพยัญชนะที่แตกต่างจากอักษรมูลเพียง 4 ตัว คือ

---

* เป็นอักษรมูลที่ดัดแปลงตัวอักษรบางตัวให้มีเส้นน้อยลง ซึ่งชมรจะเรียกตามแบบ ไทย เพราะอักษรชนิดนี้รู้จักกันดีในดินเมืองไทย แต่โดยทั่วไปแล้วชมรจะเรียกว่า อักษรมูล

อักษรมูล	อักษรขอม	อักษรไทย
ก	ក	ก
ง	ង	ง
ช	ច	ช
ว	វ	ว

2. อักษรขอมหวัด จะเขียนทรงสูง เส้นตรง จีดเส้นผม (ศก) ข้างบนเหยียดยาว สำหรับใช้เขียนกระดาษไม้ใช้จารบนใบลาน ส่วนที่ใช้เขียนภาษาไทยก็ใช้วิธีผสมสระเพิ่มพยัญชนะ และใช้วรรณยุกต์เหมือนอักษรขอมบรรจง อักษรชนิดนี้มีพยัญชนะจำนวนหนึ่งไม่ตรงกับอักษรขอมบรรจงเลย ต่อมาอักษรขอมหวัดได้ปรับมาเป็นอักษรขอมเขรียง ซึ่งใช้อยู่ในประเทศกัมพูชาปัจจุบัน

3. อักษรขอมย่อ เขียนคล้ายอักษรขอมบรรจง แต่ย่อเหลี่ยมได้เพรศ์พริ่งยิ่งขึ้น ใช้สำหรับเขียนชื่อหรือเขียนบนกระดาษสำหรับหนังสือสวด เช่น เขียนลงในสมุดข่อย และต้องเขียนด้วยปากกาจึงจะย่อเหลี่ยมได้ รูปทรงไม่ต่างจากอักษรขอมบรรจงมากนัก

4. อักษรขอมเขรียง เป็นตัวอักษรที่เข้ามาในปัจจุบัน เขมรเรียกว่า "อักษรเขรียง" มีรูปทรงสี่เหลี่ยมสูงคล้ายอักษรขอมหวัดและอักษรไทยปัจจุบัน แต่มีรูปพยัญชนะแปลกจากอักษรขอมชนิดอื่น 4 ตัว คือ

ฟ (ง)   ๑ (ท)   ๘ (น)   ๑ (พ)

เป็นรูปอักษรที่ใช้ในการพิมพ์และการเขียนภาษาเขมรโดยทั่วไป อักษรชุดนี้จึงได้รับชื่อใหม่อีกชื่อหนึ่งว่า อักษรยีน (กาญจนา นาคสกุล 2524 : 63) ตัวอย่างเช่น

ก (ก)   ฅ (ค)   ฆ (ฌ)   ฝ (ง)   ฐ (จ)
ฌ (ฌ)   ๕ (ถ)   ๘ (น)   ๑ (ป)   ๑ (ย)
๑ (ส)   ๑ (พ)

อักษรขอมเขรียงนี้มีผู้กล่าวว่า สมเด็จพระสุคนธาธิบดี (ปัญญาสีโร ปาน) สมเด็จพระสังฆราชวัดบhumวดี กรุงเทพมหานคร เป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ประมาณ พ.ศ. 2430 ในรัชกาลของสมเด็จพระนโรดม สำหรับใช้พิมพ์และเขียนภาษาเขมร ถ้าเป็นตัวพิมพ์จะใช้เส้นผมหยักศกเหมือนอักษรขอมบรรจง ส่วนตัวเขียนใช้เส้นผมเหยียดยาวเหมือนอักษรขอมหวัด

จึงกล่าวได้ว่าอักษรขอมบรรจง เป็นต้นแบบของอักษรขอมซึ่งใช้เขียนหนังสือ
เขมร และอักษรชนิดนี้เคยใช้ในประเทศไทยมาตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ปรากฏ
หลักฐานจากศิลาจารึกวัดป่ามะม่วง ซึ่งเขียนเป็นภาษามคธ เป็นคาถาซึ่งพระมหาสามีสังฆ-
ราชา ได้แต่งตั้งสรรเสริญพระเกียรติยศของพระยาธยาไทย (พระมหารัชมราชาที่ 1)
เวลาเสด็จออกผนวชเมื่อ พ.ศ. 1905 และในปีเดียวกันนี้พระยาธยาไทยโปรดให้จารึก
ภาษาเขมรอีกหลักหนึ่ง คือ จารึกหลักที่ 4 ตัวอักษรในจารึกหลักนี้ไม่เหมือนกับของพระมหา
สามีสังฆราชา แต่จะใกล้เคียงกับตัวอักษรจารึกกรุงกัมพูชา พ.ศ. 1800 ที่เป็นเช่นนี้อาจจะ
เป็นเพราะว่าศิลาจารึกภาษาเขมร คนเขมรเขียนตามแบบเก่าของเขา แต่ศิลาจารึกภาษา
มคธ เป็นฝีมือของคนไทยเขียน (ยอช เซเดส์ 2503 : 8)

นอกจากอักษรขอมทั้ง 4 ชนิดดังกล่าวแล้ว ยังมีอักษรขอมพิเศษอีก 3 ชนิด
คือ เฌียงขอม เฌียงพราหมณ์ และเฌียงคฤณด์ ซึ่งเป็นลักษณะอักษรผสม คือ อักษรขอมผสม
กับอักษรอินเดียต่าง ๆ เข้าใจว่าเป็นแบบที่คิดขึ้นใช้ในประเทศไทยเท่านั้นและไม่ถือเป็น
แบบแผนทั่วไป (ทองสืบ สุภะมาร์ค 2526 : 3)

6.2 อักษรขอมไทย

เป็นที่ทราบกันแล้วว่า อักษรขอมโบราณได้มีการใช้กันอย่างแพร่หลายมาก่อนในดิน
แดนแถบภาคกลางของประเทศไทย ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 15-18 แต่อักษรขอมดังกล่าวไม่
ได้บันทึกเป็นภาษาไทย อักษรขอมที่ใช้นับเป็นภาษาไทยจะเริ่มตั้งแต่สมัยสุโขทัย เป็นต้นมา
แต่ด้วยเหตุที่เสียงในภาษาไทยและภาษาเขมรไม่เหมือนกัน ฉะนั้น นักปราชญ์ชาวไทย

จำเป็นต้องปรับปรุงอักษรวิธีของอักษรขอมให้สะดวกในการใช้เขียนภาษาไทย โดยการเพิ่มเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์เข้าไปให้เพียงพอแก่การออกเสียง ด้วยเหตุนี้จึงเรียกอักษรชนิดใหม่นี้ว่าอักษรขอมไทย

อักษรขอมไทยไม่มีวิวัฒนาการเกือบเป็นลักษณะเฉพาะต่างหาก คือ ได้ปรับสัณฐานอักษรตามความนิยมของคนไทย และปรับเปลี่ยนอักษรวิธีให้เหมาะสมกับการเขียนภาษาไทย ดังกล่าวแล้ว ตัวอักษรขอมที่ใช้บันทึกภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย เป็นต้นมาจึงมีการเปลี่ยนแปลงรูปสัณฐานน้อยมาก เพราะเอกสารที่พบส่วนใหญ่เป็นอักษรขอมบรรจงซึ่งใช้เขียนพระธรรมคัมภีร์ต่าง ๆ ผู้คัดลอกจึงตั้งใจคัดอย่างบรรจงมิให้อักษรผิดเพี้ยน (ธวัช ปุณฺณาทก 2535 : 116) ส่วนอักษรขอมหวัดพบหลักฐานน้อยมากจึงไม่ขอล่าวไว้ในที่นี้

อักษรขอมได้เข้ามามีอิทธิพลต่อคนไทยในอดีตเป็นอย่างมาก เพราะการเรียนหนังสือในสมัยก่อนนั้น เมื่อนักเรียนสามารถเขียนหนังสือไทยได้แล้ว พระอาจารย์ก็จะสอนหนังสือใหญ่คืออักษรขอมซึ่งเป็นอักษรที่เข้ามาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ทั้งนี้เนื่องจากตำราวิชาการประเภท คาลาอาคม หรือคัมภีร์พระพุทธศาสนานั้นเขียนด้วยภาษาบาลี จึงนิยมเขียนด้วยอักษรขอม ฉะนั้นกุลบุตรที่จะศึกษาเล่าเรียนในระดับสูงจำเป็นต้องรู้อักษรขอม โดยเฉพาะตำราทางด้านพระปริยัติ บทสวดมนต์ พระธรรมวินัย พระปาฏิโมกข์ ฯลฯ ดังบันทึกด้วยอักษรขอมทั้งสิ้น การสอบไล่อักษรขอมได้ยกเลิกไปเมื่อเปิดการศึกษาระบบโรงเรียนสำหรับประชาชนขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2427 ฉะนั้น นักเรียนที่เรียนหนังสือในระบบโรงเรียนจึงไม่มีโอกาสเรียนอักษรขอม ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา (ธวัช ปุณฺณาทก 2535 : 115)

เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว อักษรขอมที่อาจารย์ในศิลาจารึกวัดป่ามะม่วง
ภาษามครหลักที่ 6 มีรูปสัณฐานเข้ารูปร่างเรียบร้อยแล้ว และคนไทยยังใช้เป็นแม่แบบต่อมาใน
สมัยอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ ทำให้ตัวอักษรขอมเปลี่ยนแปลงรูปร่างน้อยมาก หาก
พิจารณาในแต่ละสมัยโดยละเอียดแล้วจะเห็นได้ว่า ตัวอักษรขอมไทยได้มีการคลี่คลายรูป
สัณฐานของตัวอักษรอยู่บ้าง ดังนี้

6.2.1 อักษรขอมไทยสมัยสุโขทัย

นอกจากคนสุโขทัยจะใช้อักษรขอมบันทึกคัมภีร์ทางพุทธศาสนาแล้ว ยังใช้อักษร
ขอมบันทึกภาษาไทยด้วย โดยปรับให้เหมาะสมกับเสียงภาษาไทย คือจะเพิ่มวรรณยุกต์ เอก
และ โท กากับเข้าไปด้วย ดังจะเห็นได้จากศิลาจารึกวัดป่าแดง รวมทั้งยังใช้รูปสระ เอื้อ
ด้วย เช่น

บริโภถิเฒะธเฒะ - บริโภคแล้วแล้ (บริโภคแล้วแล)

เมือรณน - เมือสิน (เมือสิน)

ในสมัยนี้พยัญชนะเขมรบางตัวใช้รูปเดี่ยวแต่ออกเสียงได้ 2 เสียง เช่น ฐ
(ต) ใช้แทนได้ทั้ง ต และ ด หรือ ฐ (ป) ใช้แทนได้ทั้ง บ และ ป ทั้งนี้เพราะ
ยังไม่มีรูปเฉพาะแยกกันเช่นสมัยหลัง

อักษรขอมที่พบในศิลาจารึกวัดป่าแดงจะมีลักษณะโค้งมน แต่สกหรือหนามเตย
เริ่มหักเหลี่ยมชัดเจนขึ้นมา ส่วนตัวเชิงยังนิยมเขียนตัวใหญ่และยาวเหมือนอักษรขอมสมัย
พระนคร หรืออักษรขอมโบราณอยู่บางตัว เช่น เเชิง ย ร ล เป็นต้น (ธวัช บุณรัตท
2535 : 120)

ตัวอย่าง อักษรขอมจากจารึกวัดป่าแดง เช่น

ពាយស្វរ្រប្រញលេចាធម្ម្មិកិតិលោកិយនរាជមាតិ...

นายสวรปรัชญาแลบาชรมมไตรโลกนราชมาตย์...

อักษรที่มีสก จะเห็นสกหักเหลี่ยมชัดเจน เช่น

ភ (ก) ត (ค) ត (ต) เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีอักษรบางตัวที่มีรูปสัณฐานต่างจากอักษรขอมในยุคหลังอย่างเห็น
ได้ชัด เช่น ប (จ) ឃ (ฉ) ង (ช) เป็นต้น

6.2.2 อักษรขอมไทยสมัยอยุธยา

อักษรขอมสุโขทัย น่าจะส่งอิทธิพลแก่อาณาจักรอยุธยา คือ ระหว่างพุทธศต-
วรรษที่ 20 รูปอักษรในจารึกวัดสองคบ จังหวัดชัยนาท (จารึกบนแผ่นทองคำและแผ่นเงิน)

สร้างขึ้นระหว่าง พ.ศ. 1950-2000 จารึกด้วยอักษรขอม ซึ่งจัดเป็นอักษรขอมรุ่นแรกของอาณาจักรอยุธยา มีลักษณะรูปสัณฐานของเส้นอักษรใกล้เคียงกับอักษรขอมสุโขทัยในจารึกวัดป่าแดง

เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มจารึกอักษรขอมอยุธยารุ่นแรกนี้ จะเป็นจารึกบนแผ่นทองคำ แผ่นเงินและแผ่นดีบุก เปลี่ยนไปจากศิลาซึ่งเป็นวัตถุธรรมชาติ ดังนั้น รูปสัณฐานของอักษรจึงเปลี่ยนแปลงไปตามวัสดุที่ใช้ อันเป็นเหตุให้อักษรขอมอยุธยาแตกต่างไปจากอักษรขอมสุโขทัย (กรมศิลปากร, จารึกในประเทศไทย เล่ม 5 2529 : 19) คืออักษรอยุธยาจะนิยมเส้นตรงตัวเหลี่ยมมากขึ้น แต่ถ้าพิจารณาตามรูปสัณฐานโดยรวมแล้วจะไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าได้มีวิวัฒนาการต่อเนื่องกัน

อักษรขอมที่นิยมใช้กันอยู่โดยทั่วไปนั้น คนไทยจะใช้เขียนภาษาบาลี ที่ใช้เขียนภาษาไทยมีอยู่น้อย และใช้อักษรไทยเขียนภาษาไทย ยังไม่พบหลักฐานว่ามีการเขียนอักษรไทยเป็นภาษาบาลีอาจเป็นเพราะมีความเชื่อถือตามประเพณีนิยมสืบมาแต่โบราณว่า อักษรขอมเป็นอักษรที่ใช้ในทางธรรมเป็นอักษรของพระพุทธศาสนา ใช้จารึกพระไตรปิฎกภาษาบาลี ส่วนอักษรไทยใช้กับเรื่องทางโลกไม่สมควรนำไปใช้กับเรื่องทางธรรม ด้วยเหตุนี้จึงนิยมเรียกอักษรขอมว่า อักษรบาลี หรือตัวบาลี แม้แต่ลาบุแบร์ ผู้เข้ามาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ยังเรียกตัวอักษรขอมว่า Baly Alphabets (กรมศิลปากร, จารึกประเทศไทย เล่ม 5 2529 : 22)

จารึกอักษรขอมสมัยอยุธยา นิยมจารลงบนแผ่นโลหะ จะมีส่วนน้อยที่จารึกบนแผ่นศิลาแต่ถ้าเป็นการบันทึกพระธรรมคัมภีร์จะนิยมจารลงบนใบลาน ซึ่งจะมีตัวอักษรปรากฏ

อยู่เป็นจำนวนมากโดยเฉพาะใบลานรุ่นแรก คือ เรื่องกัจจายมุลนีสัย จารเมื่อ พ.ศ. 2246 เขียนด้วยอักษรขอมเป็นภาษาบาลีและแปลเป็นภาษาไทย เป็นฉบับที่สมบูรณ์ ลายมือดี เขียนบาลีได้ถูกต้องแม่นยำ รูปทรงของตัวอักษรจากใบลานฉบับนี้พบว่า อักษรขอม ไทยได้พัฒนาจนมีรูปทรงสมบูรณ์เต็มที่แล้ว จนเป็นแบบอย่างใช้สืบต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ (ธวัช ปุณฺณทก 2535 : 132)

พยัญชนะอักษรขอมสมัยอยุธยาได้เพิ่มเข้ามาอีก 2 รูป คือ

- ๒ (บ) ซึ่งเดิมใช้รูปเดียวคือ ๒ แทนได้ทั้ง บ และ ป
 ๓ (พ) แยกมาจากรูปเดิมคือ ๓ (พ)

สำหรับพยัญชนะตัวเชิงที่พบในใบลานจะไม่นิยมเขียนลากเส้นลงมายาวและ ย้อยไปมากนักเพราะไม่เหมาะกับร่องของใบลาน (ธวัช ปุณฺณทก 2535 : 133)

ส่วนรูปสระ ตั้งแต่อยุธยาตอนต้นจะเริ่มพัฒนาจากรูปทรงกลมเป็นทรงรี และ จะมีลักษณะเป็นทรงเหลี่ยมหักมุม คล้ายสระอักษรไทยในสมัยอยุธยานั่นเอง การพัฒนานี้ได้ ้เข้ารูปเข้ารอยในสมัยอยุธยาตอนปลาย จนเป็นแบบสำหรับการเขียนอักษรขอมมาช้านานสมัย ต่อมา

คำอ่าน จาลองอักษรจารึกวัดสองคม ๑ ชน. ๑๓ ด้านที่ 1

๑. นรมพุชชาย (เครื่องหมายโบราณ) ทศนัชฌุณเทศผกาแก้วเกิด สหมารภษัตริย์ทัตดินต่างปิ่นเกล้า เป็นทองมฤณสุดาใจดิษาใจฟ้า ภูษาขอพรรณรายพระยศพระ เกียรติพระคุณ ตราไว้เป็น
๒. ใต้แต่รลมากร จน งอน แต่พระศาสนา บพิตร สถิต แต่พระธรรมอริยสงฆ์เจ้าเมืองขุนเพชญสาร มีพระผจงศรัทธา ประดิษฐานไว้ต่างได้เท่า พระมหาเถรศีลคำพิริยผู้เป็นครูเจ้า
๓. สถานบาทุกุเทพนี้ ใสใจไว้แต่ปริฎามหาเพียร กระทำให้เกียรติยศเท่าเจ้าเมืองขุนเพชญสารผู้ใจชวามหาศรัทธา อีกรอกศรีมาดา พินดา แม่นางสร้อยทองผู้เลิศ บังเกิ-
๔. ด ศรัทธามหาพินดาพิจิตร ต่อติดแม่นางศรีมูลจรรุญใจ บรรเจิดเพริศแต่ศรัทธาก่อนมา แม่นางพิ้วผู้มีคุณ แม่นางผู้ใจบุญคุณชวามทั้งหลายพรรณรายศรัทธา
๕. อนุรมทนาด้วย ฐ เจ้าเมือง แต่ปีชวดนักษัตริย์สัมฤทธิ์ศก ไผสาขวันอาทิตย์ตราเอกาทศเกต จึงพระสงฆ์ทั้งหลาย แต่ ฐ เจ้าเมืองประดิษฐานพระศรีรัตนธาตุนั่ง
๖. กรุงไชยสถานนาม มาตราหนึ่ง แต่ ฐ เจ้าเมืองกระทำกุศลมาแต่กระนั้นในสุพรรณภูมิ ฐ ให้ทานเรือนอัน ฐ กระทำกุฎิพิหารในศรีอยุธยา ให้เข้าสองคนแม่ลูก พระสงฆ์สี่
๗. ตน ตกเลิก ฐ ขอแต่เลิกกะทบลอยคืนมา ฐ ให้ทองคำถมค่าลานหนึ่ง ฐ ให้ทานทองแปดตำลึง ตลับอันหนึ่ง ค่าผ้าล้านหนึ่ง ฐ ประดิษฐ์ อีกรพิจิตรพัสร ถัดนั้น
๘. ผ้าร้อยหนึ่งให้ทาน ฐ บวชชวเจ้าสองคนผู้เป็นลูก ฐ ผูกถนนสองแห่งแต่พระสงฆ์ ฐ เจ้าเมืองเอากุศลผลบุญ บุญเมื่อจะภาวนา ได้สี่แสนพระ ๒

๕. องค์ไชร์ ๒ เจ้าเมืองประดิษฐาแต่เจ้าขุนหลวงพระศรีแก้วและแม่นางจกุงผู้เป็นพ่อตา
แม่ยาย // เจ้า ๒ นี้ ๒ ประดิษฐาพระศรีรัตนชาติใส่ให้

หมายเหตุ เป็นจารีกลานทอง ศักราช 1951

6.2.3 อักษรขอมไทยสมัยรัตนโกสินทร์

เนื่องจากอักษรขอมสมัยอยุธยาตอนปลายเป็นต้นมาได้พัฒนาจนสมบูรณ์แบบแล้ว
ฉะนั้นในสมัยรัตนโกสินทร์จึงไม่เกิดการคลี่คลายของอักษรขอมอีก แต่ที่พบเอกสารบางฉบับ
ว่ามีรูปทรงตัวอักษรแตกต่างกันไปบ้างนั้นคงเป็นเพราะลายมือของผู้คัดลอกแต่ละคน ฉะนั้น
พยัญชนะโดยส่วนรวมไม่ผิดแผกแตกต่างไปจากอักษรขอมสมัยอยุธยาตอนปลาย

อย่างไรก็ตามอักษรขอมยังคงมีบทบาทในการบันทึกภาษาบาลี เราจึงพบอักษร
ขอมในเอกสารโบราณและสมุดข่อยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นจำนวนมาก เพราะเป็น
เรื่องเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา

จำลองอักษรจารึกวัดพระศรีรัตนมหาธาตุสุพรรณบุรี สพ. ๕

๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗
 ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗
 ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗
 ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗
 ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗
 ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗
 ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗
 ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗
 ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗
 ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗
 ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗ ๗๗๗

คำจารึกจำลองอักษรจารึกพระศรีรัตนมหาธาตุ สท.5

- ๑ สิทธีรสุด โยโยชอราชบรมปรโรม ร จกก วตุดิตินาม
วิหิต อิมเมตวณูปี
- ๒ การบยั วบยิมารชิตาตุนนุต อสสาปิกาลวิก รลอมมา สิฏโรบ ตสรส
๓. รโรสสกลกุตลราชราโร ราชชิตราชบวตานุการยาโรน ฎปี ปุราธกัตร์
๔. อิมมสสุสจันนุต คพุเก ฐเบติมุนิโรนรรธาตุนเยมา ฎเปปสนนุโรน
วรราชราชา เหมาทิ
๕. ปุชาทิภิกุชิตี เยตัง ปุญญณเมเตน อนาคเตหิ พุทธธกเวยุนนุติ
วรงกโรติ

6.3 วิธีเขียนตัวอักษรขอม (กาญจนา นาคสกุล 2524 : 80-87)

เนื่องจากตัวอักษรขอมที่ใช้บันทึกภาษาไทยหรือที่เรียกว่า อักษรขอมไทยจะใช้ตัวอักษรขอมบรรจุในการบันทึก ฉะนั้น ในที่นี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะวิธีการเขียนตัวอักษรขอมบรรจุหรืออักษรมูลเท่านั้น

อักษรขอมส่วนใหญ่จะเขียนจากซ้ายไปขวา และจากบนลงมาล่าง ยกเว้นตัว ร เริงเท่านั้นที่เขียนกลับลากเส้นจากขวามาซ้ายและย้อนจากล่างขึ้นบน ส่วนสระจุมจะเขียนเช่นเดียวกับสระของไทยจึงไม่ขอกล่าวในที่นี้

6.3.1 ตัวอักษรเส้นเดียว จะเขียนลากเส้นติดต่อกันทั้งตัวอักษรโดยเขียนจากบนลงมาล่าง และจากซ้ายไปขวา ถ้าอักษรตัวใดมีหัวก็จะเขียนหัวก่อน เช่น

๒ จะเริ่มต้นที่หัวอักษร ๑ ก่อนแล้วเขียนต่อจนจบเป็น ๒

๖ จะเริ่มต้นที่หัวอักษร ๑ ก่อนแล้วเขียนต่อจนจบเป็น ๖

๓ จะเริ่มต้นที่หัวอักษร ๖ ก่อนแล้วเขียนต่อจนจบเป็น ๓

อักษรในลักษณะเช่นนี้จะมีตัวอื่น ๆ อีกเช่น   ๗   ๘   ๙
๕   ๖   ๗
สำหรับสระลอยก็จะเขียนในทางเองเดียวกัน คือ ๑ (อ) ๒ (เอ)

6.3.2 ตัวอักษรมีศกหรือหาง จะเขียนฐานของตัวอักษรนั้น ๆ ก่อนแล้วจึงต่อศกหรือหาง เช่น

๓ จะเขียน   ๑   ก่อนแล้วเติมศก เป็นตัว ๓

๕ จะเขียน   ๖   ก่อนแล้วเติมศก เป็นตัว ๕

๕ จะเขียน   ๖   ก่อนแล้วเติมหาง เป็นตัว ๕

ตัวอักษรที่เขียนในทานองไม้

พยัญชนะ	ท	ค	ง	ช	ฌ	ญ	ฉ	ฐ	ฎ	ณ
สระลอย	เ	อ	ว	เ	ภ	ล	ภ	ล	ล	

6.3.3 ตัวอักษรหลายเส้น ำให้เขียนส่วนหน้าของตัวอักษรก่อนแล้วจึงต่อส่วนท้ายไปตามลำดับ เช่น

ช จะเขียน ช ก่อน แล้วต่อ ฌ เป็นตัว ช

ญ จะเขียน ญ ก่อน แล้วต่อ ฎ เป็นตัว ญ

ภ จะเขียน ภ ก่อน แล้วต่อ - เป็นตัว ภ

พยัญชนะอื่น ๆ ที่เขียนในทานองไม้ ฌ ฌ ฌ

ฌ ฌ
สำหรับสระลอยก็เขียนในทานองเดียวกัน มี

เ ุ ุ ุ ุ ุ

6.4 อักษรวิหรืออักษรขอมไทย

อักษรขอมที่นำมาเขียนภาษาไทยนั้น โดยทั่วไปจะมีวิธีการประสมอักษรใกล้เคียงกับการเขียนภาษาไทยด้วยอักษรไทย กล่าวคือ ตำแหน่งของพยัญชนะ สระและวรรณยุกต์ จะอยู่ในตำแหน่งเดียวกันแต่จะมีข้อแตกต่างที่เห็นได้ชัดคือ การใช้พยัญชนะตัวเชิงของอักษรขอม ซึ่งในการเขียนของไทยไม่มีวิ

6.4.1 พยัญชนะอักษรขอมไทย

พยัญชนะอักษรขอมมีอยู่ 35 ตัว ในแต่ละตัวจะปรากฏอยู่ 2 รูป คือ พยัญชนะตัวเต็มและพยัญชนะตัวเชิง (ยกเว้น พ) โดยจัดแบ่งตามตารางการจัดแบ่งวรรณในภาษาสันสกฤต ดังนี้

วรรณค n	n	ข	ค	ฌ	ง
	น	ณ	น	ญ	ง
วรรณค จ	จ	ฉ	ช	ฉ	ญ
	ช	ฌ	ฌ	ญ	ง
วรรณค ฎ	ฎ	ฏ	ท	ฑ	ณ
	ฑ	ฒ	ฒ	ญ	ณ

วรรณคดี	ด	ถ	น	ด	น
	ด	ถ	น	ด	น
วรรณคดี	บ	พ	พ	ภ	ม
	บ	พ	พ	ภ	ม
เศษวรรณคดี	ย	ร	า	า	ศ
	ย	ร	า	า	ศ

จะเห็นว่า รูปพยัญชนะอักษรขอมมีน้อยกว่ารูปพยัญชนะอักษรไทยถึง 9 ตัว พยัญชนะที่ขอมไม่มีคือ ข ด ข ฉ ด บ ผ พ และ ฮ ฉะนั้นการเขียนอักษรขอมในภาษาไทยหรือที่เรียกว่าอักษรขอมไทย จึงประกอบไปด้วยวิธีการดังนี้

ก. ใช้รูปเดิมของพยัญชนะขอม

พยัญชนะ ด ในคำไทยปัจจุบัน อักษรขอมไทยใช้รูปพยัญชนะ ท (𑄑) หรือ ด (𑄑) ความคู่กับคำที่เขียนด้วยพยัญชนะ ด เช่น

เดอไอ้, เดอไอ้ (เตากไม้, เตากไม้) อ่านว่า ดอกไม้

ไอ้, ไอ้, ไอ้ (ไอ้, ไอ้) อ่านว่า ไอ้, ไอ้

ไอ้, ไอ้ (ไอ้, ไอ้) อ่านว่า ไอ้

พยัญชนะ ผ ในภาษาไทยปัจจุบัน อักษรขอมไทยใช้รูปพยัญชนะ ผ (ผ)

ร่วมกับคำที่เขียนด้วยพยัญชนะ ผ เช่น

ผ (ผ) (ผ) อ่านว่า ผ

ผ (ผ) (ผ) อ่านว่า ผ หรือ ผ

พยัญชนะ ช ในภาษาไทยปัจจุบัน อักษรขอมไทยใช้รูปพยัญชนะ ฉ (ฉ) ช

(ช) และ ส (ส) ควบคู่กับคำที่เขียนด้วยพยัญชนะ ช และ ส หรือบางครั้งอาจใช้ ฉ ในคำปัจจุบันที่เขียนด้วย ช ก็มี เช่น

ฉ (ฉ) (ฉ) อ่านว่า ช่อตรง

ฉ (ฉ) (ฉ) อ่านว่า ช่างม้า

ฉ (ฉ) (ฉ) อ่านว่า แล้วไซ้

๗. แปลงรูปอักษรขอมเดิมมาใช้

พยัญชนะ ป อักษรขอมจะใช้ เขียนแทนคำไทยที่เป็นพยัญชนะ ป ส่วนคำไทยที่เขียนด้วยพยัญชนะ ป จะแปลงอักษร ของขอมเป็น เช่น

,

(ปี,ปี)

อ่านว่า ปี

,

(เบน,เบน)

อ่านว่า เบน

,

(ป็น,ป็น)

อ่านว่า ป็น

 ឆាន

(บริทัน)

อ่านว่า บดิชาน

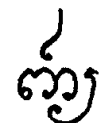
 ប្រាណ

(ปราณหน้า)

อ่านว่า ปรารณา

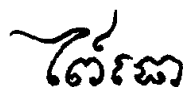
พยัญชนะ ฟ,ฝ ในคำไทยปัจจุบัน อักษรขอมไทยใช้รูปพยัญชนะ (ฟ)

เช่น

(ฟาย)

อ่านว่า ฝ่าย

(ฟพะ)

อ่านว่า ฟพะ

แต่บางครั้งจะเขียนเป็นรูป **๗** เช่น

๗๓	(ชุกหมาน)	อ่านว่า	ชุกหมอน
๗๔	(นวดพัน)	อ่านว่า	นวดพัน
๗๕	(พังธम्म)	อ่านว่า	พังธรรม
๗๖	(นางพา)	อ่านว่า	นางฟ้า
๗๗	(เพาหัน)	อ่านว่า	เพ้าแทน

พยัญชนะ ๘ ในภาษาไทยปัจจุบัน อักษรขอมไทยใช้รูปพยัญชนะ **๘** (๘) หรือ **๙** (๙) เช่น

๘๐, ๘๑	(ภูมี้, ภูมึ)	อ่านว่า	ภูมึ
๘๒	(มึกา)	อ่านว่า	มึกา

จึงนับได้ว่าอักษรขอมที่มีมาแต่เดิม รวมทั้งที่ไทยคิดแปลงรูปมาใช้บันทึกภาษาไทยมีทั้งหมด 37 ตัว และสามารถใช้เป็นพยัญชนะต้นได้ทุกตัว

สำหรับพยัญชนะต้นที่เป็นอักษรนา และอักษรควบกล้ำ จะมีวิธีการเขียนที่แตกต่างไปจากอักษรไทย ดังนี้

พยัญชนะที่เป็นอักษรนา เขียนพยัญชนะตัวเต็มซ้อนด้วยพยัญชนะตัวจริง เช่น

ยฺย	(ยยืนอยู่)	อ่านว่า	ยยืนอยู่
ยฺย	(ยยืน)	อ่านว่า	ยยืน
ยฺย	(ย้วย)	อ่านว่า	ย้วย
ยฺย	(ยห้วย)	อ่านว่า	ยห้วย
ยฺย	(ยหัวหน้า)	อ่านว่า	ยหัวหน้า
ยฺย, ยฺย	(ยสวรรค์, ยวัน)	อ่านว่า	ยสวรรค์
ยฺย	(ยหลาย)	อ่านว่า	ยหลาย
ยฺย	(ยหยาบ)	อ่านว่า	ยหยาบ

หยุด	(หยุด)	อ่านว่า	หยุด
หวน	(หวน)	อ่านว่า	หวน

พยัญชนะต้นที่ควบกล้ำ เขียนด้วยพยัญชนะตัว เดิมซ้อนด้วยพยัญชนะตัว เจริง
ร, ล, ว เช่น

ทว	(ทว่า)	อ่านว่า	ทว่า
พลัน	(พลัน)	อ่านว่า	พลัน
ครามครัน	(ครามครัน)	อ่านว่า	ครามครัน
สพริบพรอม	(สพริบพรอม)	อ่านว่า	สพริบพรอม
พลาจ	(พลาจ)	อ่านว่า	พลาจ
แขวน	(แขวน)	อ่านว่า	แขวน
ควม	(ควม)	อ่านว่า	ควม
ปลง	(ปลง)	อ่านว่า	ปลง

ปฏ	(ปลุก)	อ่านว่า	ปลุก
กว	(กวาด)	อ่านว่า	กวาด
พรหม	(เพรามพรังพรุ)	อ่านว่า	พร่อมพรังพรุ
กลว	(กลาว)	อ่านว่า	กล่าว
กลาห	(กลาหาน)	อ่านว่า	กล้าหาญ
ปลย	(ปลาย)	อ่านว่า	ปลาย

6.4.2 สระของอักษรขอมไทย

รูปสระของอักษรขอมไทยมีอยู่ 2 ชนิด คือ สระลอยและสระจม

สระลอย อักษรขอมมีรูปสระลอยใช้โดยเฉพาะ ลักษณะพิเศษเช่นนี้จะไม่มีปรากฏในอักษรไทย ปรากฏรูปสระลอยของอักษรขอมอยู่ 12 รูป ดังนี้

อะ	อา	อิ	อี	อุ	อู	เอ	เอ	โ
អ	អា	ឺ	ឺ	ឺ	ឺ	ឺ	ឺ	ឺ
เอา	ถ	ถา						
ខ្មៅ	ច	ច						

สระจม โดยทั่วไปจะเขียนเหมือนสระในอักษรไทย ปรากฏอยู่ 22 รูป แต่จะมีบางรูปที่แตกต่างไปจากอักษรไทย ดังนี้

การประสมสระ แม้ว่าการประสมสระของจมจะใช้วิธีการเช่นเดียวกับสระของอักษรไทยก็ตาม แต่มีข้อที่ควรสังเกตและจดจำดังนี้

ก. สระที่วางไว้บนพยัญชนะ คือ สระ อิ, อี, อึ และ อือ มีวิธีการประสมกับพยัญชนะ ดังนี้

- พยัญชนะที่มีเส้นศก ได้แก่ ฦ, ฦ, ฦ, ฦ, ฦ พยัญชนะเหล่านี้เมื่อประสมกับสระที่วางไว้บนพยัญชนะ จะต้องลบเส้นศกออกก่อน แล้วเขียนรูปสระลงไปแทนที่โดยจะซ้อนติดกับปลายเส้นบนของตัวพยัญชนะ เช่น

ฦฦ (กิตติ) อ่านว่า กิตติ

ภิกขุ

(ภิกษุ)

อ่านว่า

ภิกษุ

จิต

(จิต)

อ่านว่า

จิต

ศึก

(ศึก)

อ่านว่า

ศึก

อภิวัน

(อภิวัน)

อ่านว่า

อภิวัน

- พยัญชนะที่มีเส้นบนตัวอักษรคล้ายเส้นศก พยัญชนะไม่มีศกแต่มีเส้นหลังคล้ายสระอา พยัญชนะที่เส้นหลังตั้งขึ้นและหักปลายเล็กน้อย รวมทั้งพยัญชนะที่มีเส้นบนของตัวอักษรโค้งตัวปลายสูงขึ้นจะเขียนสระติดกับส่วนบนของเส้นหลังตัวอักษรเสมอ ตัวอักษรดังกล่าวได้แก่ **ช , ฉ , ฌ , ฉ , ฌ , ฌ , ฌ , ฌ , ฌ , ฌ**

จิง

(จิง)

อ่านว่า

จิง

จิต

(จิต)

อ่านว่า

จิต

ฉิบหาย

(ฉิบหาย)

อ่านว่า

ฉิบหาย

ฉิบตี

(ฉิบตี)

อ่านว่า

ฉิบตี

อริชฐาน

(อริชฐาน)

อ่านว่า

อริชฐาน

ម៉ែកោន	(เมื่อเถาน)	อ่านว่า	เมื่อก่อน
មីម៉ាម	(มีมาย)	อ่านว่า	มีชัย
គរុធី	(ครุฑี)	อ่านว่า	ครุฑี
បិណ្ឌបាត	(ปิณฑบาต)	อ่านว่า	ปิณฑบาต
បរិវារ	(บอริวาน)	อ่านว่า	บรียวาร
ស្នើ	(สฺนึ)	อ่านว่า	สฺนึ
និមន	(นิมน)	อ่านว่า	นิมนต์
អធិ	(หมิน)	อ่านว่า	หมิ่น
ទី	(ฉือ)	อ่านว่า	ฉือ
អិទ្ធា	(หิงสา)	อ่านว่า	หิงสา
តីណោន	(ทีเนาน)	อ่านว่า	ทีนอน

บาฬี	(บาฬี)	อ่านว่า	บาลี
ชือ	(ชือ)	อ่านว่า	ชือ
ชากฬี	(ชากฬี)	อ่านว่า	ชากฬี
พิต	(พิต)	อ่านว่า	พิต
ชิ่ง	(ชิ่ง)	อ่านว่า	ชิ่ง
ถีบ	(ถีบ)	อ่านว่า	ถีบ
มุณี	(มุณี)	อ่านว่า	มุณี

พยัญชนะ **ฬ** (ส) เมื่อประสมกับสระที่วางไว้บนพยัญชนะ จะลบเส้นหักมุมซึ่งอยู่เหนือเส้นบนตัวอักษรออก และเขียนสระติดกับเส้นบนที่ลบออกนั้น เช่น

โกลฬี	(โกลฬี)	อ่านว่า	โกลฬี
สิฬุ , สิฬล	(สิฬุ, สิฬล)	อ่านว่า	สิฬ

ไ้: สัรณู

(พระสีอาน) อ่านว่า พระศรีอารีย์

ขาสู

(ขาสิก) อ่านว่า ข้าศึก

สังเ

(สังท) อ่านว่า สังเด

- พยัญชนะ ๑ และ ๒ จะเขียนสระติดกับส่วนปลายของ
เส้นบนตัวอักษร เช่น

จันมา

(จันมา) อ่านว่า จันมา

ลูกจัน

(ลูกจัน) อ่านว่า ลูกจัน

เจตย์

(เจตย์) อ่านว่า เจตย์

ด้วยดี

(ด้วยดี) อ่านว่า ด้วยดี

ยินดี, ยินดี

(ยินดี, ยินดี) อ่านว่า ยินดี

ทีเดี่ยว

(ทีเดี่ยว) อ่านว่า ทีเดี่ยว

- งานกรณีที่ เป็นอักษรนำ หรืออักษรควบกล้ำ จะเขียนสระบนพยัญชนะตัวแรกซึ่งเขียนด้วยพยัญชนะตัวเต็มเสมอ เช่น

หฺมึณ	(หมิ่น)	อ่านว่า	หมิ่น
เคล็อนคล่า	(เคล็อนคล่า)	อ่านว่า	เคล็อนคลา
ไมตรี	(ไมตรี)	อ่านว่า	ไมตรี
คล็ทรีพย์	(คล็ทรีพย์)	อ่านว่า	คล็ทรีพย์
สะพริบพรัม	(สะพริบพรัม)	อ่านว่า	สะพริบพรัม
หฺญิง	(หฺญิง)	อ่านว่า	หฺญิง
กลิน	(กลิน)	อ่านว่า	กลิน
ชตรี	(ชตรี)	อ่านว่า	ชตรี

- พยัญชนะ ๕ (๖) เมื่อประสมกับสระที่อยู่บนพยัญชนะ ๑ ให้ลบศกที่อยู่เหนือตัวอักษรออก แล้วเขียนสระลงไปต่อกับปลายเส้นตัวอักษรแทนเส้นศกที่ลบออกไป เช่น

วิเสษฐ (วิเสต) อ่านว่า วิเศษ

วิฆฺฐ, วิฆาร (วิฆาน, วิฆาร) อ่านว่า วิฆาน

วิณฺญ (วิณย) อ่านว่า วินัย

๗. สระที่วางไว้ได้พยัญชนะ คือ อู อู มีหลักการประสมกับพยัญชนะ ดังนี้

1. พยัญชนะต้นตัวเดียว ำให้วางสระไว้ตรงมุมหลังสุดของเส้นล่างตัวอักษร หรือเขียนตรงแนวเส้นหลังตัวอักษร เช่น

ผู้ใด (ผู้ใด) อ่านว่า ผู้ใด

ชาติ (ชาติ) อ่านว่า ชาติ

กุศล (กุศล) อ่านว่า กุศล

อานุภาพ (อานุภาพ) อ่านว่า อานุภาพ

บุค (บุค) อ่านว่า บุค

บังสุกุล (บังสุกุล) อ่านว่า บังสุกุล

ชุก	(ชุก)	อ่านว่า	ชุก
สจฺจ	(สจฺจ)	อ่านว่า	สจฺจ
ปจฺจ	(ปจฺจ)	อ่านว่า	ปจฺจ
จฺจ	(จฺจ)	อ่านว่า	จฺจ
สาจฺจ	(สาจฺจ)	อ่านว่า	สาจฺจ
จฺจ	(จฺจ)	อ่านว่า	จฺจ
จฺจ	(จฺจ)	อ่านว่า	จฺจ
ยจฺจ	(ยจฺจ)	อ่านว่า	ยจฺจ
จฺจ	(จฺจ)	อ่านว่า	จฺจ

2. พยัญชนะตัว **ฉ** และ **ช** (ท และ ฑ) จะเขียนรูปสระ อู อู ต่อจากเส้นที่หักปลายลงมาหรือเขียนขนานกับเส้นเดิม

จฺจ	(จฺจ)	อ่านว่า	จฺจ
-----	-------	---------	-----

๕๓

(ง)

อ่านว่า

ง

๕๓๖

(งกอร)

อ่านว่า

งกร

3. อักษรนา หรืออักษรควมกล้า จะเขียนรูปสระ อู อู ต่อจากนมหลังสุดของพยัญชนะตัวเชิง เช่น

๕๓๗

(อยู่)

อ่านว่า

อยู่

๕๓๘

(หมู)

อ่านว่า

หมู

๕๓๙

(ปลุก)

อ่านว่า

ปลุก

๕๔๐

(กลุ่ม)

อ่านว่า

กลุ่ม

๕๔๑

(ครู)

อ่านว่า

ครู

ค. สระที่อยู่หลังพยัญชนะ คือสระ อะ อา

1. สระ อะ โดยทั่วไปในการเขียนอักษรขอมไทยจะไม่ประวิสรรชนีย์ แต่บางครั้งจะมีการเขียนรูปวิสรรชนีย์ด้วย โดยเขียนไว้หลังพยัญชนะ เช่น

รจขฺย	(รจขบ)	อ่านว่า	ระจับ
๓, ๓ะ	(พร, พระ)	อ่านว่า	พระ
๓ะ	(ประณ)	อ่านว่า	ประณ
๓ะ	(ประเกบ)	อ่านว่า	ประกอบ

2. พยัญชนะที่มีเส้นศก ได้แก่ ฅ ฌ ญ ฎ ฏ

(ก, ค, ต, ฎ, ฏ) จะเขียนสระ อา ต่อจากเส้นศก เช่น

๓ะ	(เมื่อเกาน)	อ่านว่า	เมื่อก่อน
๓ะ	(ภาวนา)	อ่านว่า	ภาวนา
๓	(ตาม)	อ่านว่า	ตาม
๓ะ	(ครามครัน)	อ่านว่า	ครามครัน
๓	(ตรา)	อ่านว่า	ตรา
๓ะ	(คาร์บ)	อ่านว่า	คาร์บ

ตฺย	(ตาย)	อ่านว่า	ตาย
ทฺรย	(กราบ)	อ่านว่า	กราบ
กฺน	(กาน)	อ่านว่า	n15

3. พยัญชนะที่มีเส้นบนตัวอักษรลักษณะคล้ายศก ได้แก่ **๕, ๖, ๗**
(จ, ฉ, ฐ) เมื่อประสมด้วยสระ อา จะลากต่อจากเส้นที่มีลักษณะคล้ายศก เช่น

๕:เฒ	(พระเจ้า)	อ่านว่า	พระเจ้า
๕:ฑู	(พระธาตุ)	อ่านว่า	พระธาตุ
๕	(จาก)	อ่านว่า	จาก
๕:จณ	(จรรย์)	อ่านว่า	จรรย์

4. พยัญชนะที่มีเส้นบนของตัวอักษร เป็นเส้นโค้งขมวดปลาย ได้แก่ **๘, ๙, ๑๐**
(ท, ง, น) สระ อา จะลากต่อจากเส้นบนของตัวอักษรโดยลบเส้นขมวดปลายที่มีอยู่เดิม
ออก เช่น

๘:ท	(ทาดตา)	อ่านว่า	ทอดตา
-----	---------	---------	-------

ก	(ทาว)	อ่านว่า	ท้าว, เท้า
ก	(น่าน)	อ่านว่า	นาน
ง	(งาม)	อ่านว่า	งาม
ท	(ทาง)	อ่านว่า	ทาง
น	(นาง)	อ่านว่า	นาง

5. พยัญชนะที่ว่ามีเส้นตก แต่มีเส้นหลังคล้ายสระ อา ได้แก่ กฏ, ฅ, ๓, ๓, ๓ (อ, ฅ, พ, พ, ห) สระ อา จะลากต่อจากปลายบนสุดของเส้นหลัง ขนานกันลงมา เช่น

ลัษฅฎาน	(ลักษฅฎาน)	อ่านว่า	ลักษฅฎาน
สิลห่า	(สิลห่า)	อ่านว่า	สิลห่า
ห้อมเลอม	(ห้อมเลอม)	อ่านว่า	ห้อมเลอม
บ็ญญา	(บ็ญญา)	อ่านว่า	บ็ญญา
เฝ้าเห็น	(เฝ้าเห็น)	อ่านว่า	เฝ้าเห็น

ไพฑูริย์	(ไพฑูริย์)	อ่านว่า	ไพฑูริย์
----------	------------	---------	----------

พาน	(พาน)	อ่านว่า	พาน
-----	-------	---------	-----

6. พยัญชนะที่มีเส้นหลังเป็นเส้นตรงขึ้นข้างบนและหักปลายกลับลงมาเล็กน้อย ได้แก่ **ข, ฉ, ฉ, ฆ, ฌ, ฐ, ฑ, ฒ, ณ, ฎ, ฏ, ฐ** (ข, ฉ, ฆ, ฌ, ม, ย, ฐ, ฑ, ฒ, ฎ, ฏ) สระ อา จะลากต่อจากปลายเส้นหลังที่หักกลับลงมานั้น เช่น

ขอา	(ขอา)	อ่านว่า	ข่า
-----	-------	---------	-----

ฌา	(ฌา)	อ่านว่า	ฌา
----	------	---------	----

ฆา	(ฆา)	อ่านว่า	ฆา
----	------	---------	----

ฐา	(ฐา)	อ่านว่า	ฐา
----	------	---------	----

ฒา	(ฒา)	อ่านว่า	ฒา
----	------	---------	----

ณา	(ณา)	อ่านว่า	ณา
----	------	---------	----

ฎา	(ฎา)	อ่านว่า	ฎา
----	------	---------	----

รจ (เรจ) อ่านว่า ร้อง

รข (ร่าบ) อ่านว่า ราม

7. พยัญชนะที่เปลี่ยนรูปโดยสิ้นเชิงเมื่อประสมกับสระ อา คือ **รจ, รข**

(บ, ป) เช่น

รจข (นายบาน) อ่านว่า นายบ้าน

รค (บาท) อ่านว่า บาท

รฉ (บาบ) อ่านว่า บาบ

รช (ปลา) อ่านว่า ปลา

รชฌ (ปราบปราม) อ่านว่า ปราบปราม

ง. สระ ออ (**รจ, รข**)

ในยุคสุโขทัยและอยุธยาตอนต้น นิยมใช้รูปอักษรตัวเต็มของสระออ "**รจ**"

เช่น

อักษรวิธ (ทองสาริค) อ่านว่า ทองสัมฤทธิ์

อรร (ขอ) อ่านว่า ขอ

ต่อมาในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ จะนิยมใช้รูปอักษรตัวเชิง "อ" แทน แต่เดิมนั้น ๆ มีพยัญชนะตัวสะกดจะนิยมใช้รูปสระ "อ-อ" แทน เช่น

อวิธ (บอริวาน) อ่านว่า บรียว

ออร (บอวอร) อ่านว่า บาร

อร (จอร) อ่านว่า จร

อวย (เตากม) อ่านว่า ดอกไม้

อวย (เตาบ) อ่านว่า ตอบ

อวน (เกานั่น) อ่านว่า กอนั่น

อวย (เขาง) อ่านว่า ของ

อวยอวยอวย (เคยเขากเคยตาม) อ่านว่า คอยบอกคอยตาม

อักษรที่มีเป็นอักษรหน้าและอักษรควบกล้ำ จะปรากฏทั้งรูป "๕-๖" และ "๕" และมีตัวสะกด เช่น

เกรง (เกราง) อ่านว่า กรอง

กลอง (กลอง) อ่านว่า กลอง

ตลอด (ตรเหลาด) อ่านว่า ตลอด

จ. สระ เอา "๕-๖" , "๕" โดยทั่วไปจะใช้รูป ๕-๖ แต่ในสมัยอยุธยาปรากฏรูป "๕" เพิ่มขึ้น โดยลากต่อจากเส้นบนของตัวอักษร เช่น

เขาน้ำ (เขาน้ำ) อ่านว่า เขาน้ำ, ข้าวน้ำ

เข้ามา (เข้ามา) อ่านว่า เข้ามา

พระเจ้า (พระเจ้า) อ่านว่า พระเจ้า

เจ้า (เจ้า) อ่านว่า เจ้า

เข้า (เข้า) อ่านว่า เข้า

เรา (เรา) อ่านว่า

ฉ. สระ เอีย (ឿ , ឿ្យ , ឿ្រ) มีข้อสังเกตดังนี้

- ในสมัยสุโขทัย และสมัยอยุธยาตอนต้น ปรากฏใช้รูปพยัญชนะตัวเชิงของ ย

คือ ฃ เช่น

ឃួរ (คยว) อ่านว่า เดียว

ពិឃ្របរិច្ចា (พิชยรปริชา) อ่านว่า พิเชียรปริชา

- สมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ ใช้รูป ឿ และ ឿ្រ

ทั้งในคำที่มีตัวสะกดและไม่มีตัวสะกด เช่น

ឿ (เมีย) อ่านว่า เมีย

ឿ្រ (เสียว) อ่านว่า เสียว

ឿ្រ (เทียว) อ่านว่า เทียว

ឿ្រ (เสี้ยว) อ่านว่า เสี้ยว

ឿ្រ (เรียว) อ่านว่า เรียว

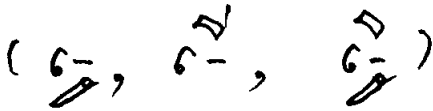

ឿ្រ (เบสี้ยว) อ่านว่า เบสี้ยว

ข. สระ เอือ (เ-อ, เ-อ, เ-อ, เ-อ) ปรากฏหลาย
 รูปแบบกัน มีหลักเกณฑ์การใช้ดังนี้
 - สมัยสุโขทัย ใช้รูป เ-อ เช่น

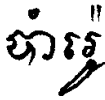
เือ	(เมื่อ)	อ่านว่า	เมื่อ
เือ	(เรือน)	อ่านว่า	เรือน

- สมัยอยุธยา และรัตนโกสินทร์ ใช้ได้ทุกรูป เช่น

เือ	(เดือน)	อ่านว่า	เดือน
เือ	(เพื่อ)	อ่านว่า	เพื่อ
เือ	(เลื่อง)	อ่านว่า	เหลื่อง
เือ	(เชื้อ)	อ่านว่า	เชื้อ
เือ	(เมื่อเกาน)	อ่านว่า	เมื่อก่อน
เือ	(เนื่อง ๑)	อ่านว่า	เนื่อง ๑

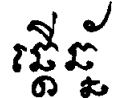
ณ. สระ เออ ( ) มีหลักการอ่าน คือ
 - ถ้าไม่มีตัวสะกดใช้รูป เช่น

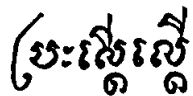
 (เออ) อ่านว่า เออ

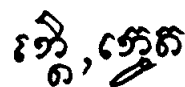
 (บ่าเรอ) อ่านว่า บ่าเรอ

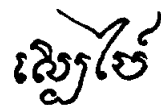
- ถ้ามีตัวสะกด ใช้ได้ทุกรูป เช่น

 (เต็น) 3111-h เต็น

 (เจ็ดฉั่น) อ่านว่า เจ็ดฉั่น

 (ประเสียดเสียด) อ่านว่า ประเสียดเสียด

 (เกิด, เกอด) อ่านว่า เกิด

 (เสียบ) อ่านว่า เสียบ

 (เดอม) อ่านว่า เดอม

ฃ. สระอ้าว ำข้อยู่ 2 รูป คือ

- ถ้ามีตัวสะกดจะำใช้รูป

หรือ

และ

อ้าว

เช่น

อ้าว, อ้าว

(ตวย)

อ่านว่า

ตวย

อ้าว

(ท่วย)

อ่านว่า

ท่วย

อ้าว

(ชวย)

อ่านว่า

ชวย

อ้าว

(บวง)

อ่านว่า

บวง

- ถ้าไม่มีพยัญชนะสะกดจะำใช้รูป

เช่น

อ้าว

(ห้ว)

อ่านว่า

ห้ว

อ้าว

(บ้ว)

อ่านว่า

บ้ว

อ้าว

(ต้ว)

อ่านว่า

ต้ว

ฃ. สระ อา (ำ)

ในสมัยสุโขทัยจะปรากฏเป็นรูปนิคหิต แต่ในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์จะำใช้
รูป ำ เช่น

ສິເວຍ	(สีเรือ)	อ่านว่า	สำเร็จ
ສິເລີຍ	(สีเพื่อ)	อ่านว่า	อาเภอ
ບ້າເຮ	(บ่าเรือ)	อ่านว่า	บ่าเรือ
ທ້າຍູ	(ท่าญ)	อ่านว่า	ท่าญ
ນ້ຳຈິດ	(น้ำจิต)	อ่านว่า	น้ำจิต
ຈ້າງ	(จ่าง)	อ่านว่า	จ่าง
ກາ	(กท่า)	อ่านว่า	กระทำ

สำหรับการใช้สระลอยนั้น โดยปกติถ้าคำนั้น ๆ ขึ้นต้นด้วยเสียงสระจะนิยมมาใช้
 รูปสระลอย แต่บางครั้งจะปรากฏว่าใช้รูปพยัญชนะ อ (ອ) กับสระจมบนอยู่ด้วย
 เช่น

ໄຮ່ຕູ້	(พระอิน)	อ่านว่า	พระอินทร์
ຕໄສ	(อินตรา)	อ่านว่า	อินตรา
ເອາຈິດເອາຈຍ	(เอาจิตเอาใจ)	อ่านว่า	เอาจิตเอาใจ

อุบฺบะถัม	(อุบฺปะถัม)	อ่านว่า	อุบถัมภ์
อุทฺธิ, อุทฺธิสฺส	(อุทฺท, อุทฺทส)	อ่านว่า	อุทิต
โธณฺเอน	(โธณเอน)	อ่านว่า	โธณอ่อน
โธณฺเอนาจ	(โธณเอนาจ)	อ่านว่า	อ่อนเอนาจ
โธเอ	(โธเอ)	อ่านว่า	โธเอ
อินฺ	(อิน)	อ่านว่า	อิน
อินฺท	(อินท)	อ่านว่า	อินท
อินฺท, อินฺท	(อินท, อินท)	อ่านว่า	อินท
เอณฺ, เณ, เณ, เณ	(เอณ)	อ่านว่า	เอณ
เอณฺโธ, เอณฺโธ	(เอณโธ, เอณโธ)	อ่านว่า	เอณโธ

สำหรับสระ ฤ, ฤา (๒) เป็นได้ทั้งสระลอย และ ประสมกับ
พยัญชนะ เช่น

ตั้ง	(ตั้งตา)	อ่านว่า	ตั้งตา
ตตั้ง	(ตตั้ง)	อ่านว่า	ตตั้ง
ตตั้ง	(ตตั้ง)	อ่านว่า	ตตั้ง
ตตั้ง	(ตตั้ง)	อ่านว่า	ตตั้ง
ตตั้ง	(ตตั้ง)	อ่านว่า	ตตั้ง

นอกจากนี้ ฤ, ฤา ยังใช้รูป
ปะปนอยู่ด้วย เช่น

นั้น	(นั้น)	อ่านว่า	นั้น
มา	(มา)	อ่านว่า	มา
สัม	(สัม)	อ่านว่า	สัม
นิ	(นิ)	อ่านว่า	นิ

6.4.3 พยัญชนะสะกด พอสรุปหลักเกณฑ์ในการเขียนได้ดังนี้

ก. สมัยสุโขทัยนิยมเขียนตัวสะกดด้วยพยัญชนะตัวเต็ม เช่น

เดือน (เดือน) อ่านว่า เดือน

แเดือน (แเดือน) อ่านว่า แเดือน

สมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ นิยมเขียนพยัญชนะตัวสะกดด้วยตัวเต็ม แต่ในขณะเดียวกันก็ใช้ตัวเชิงด้วย เช่น

ตาน, ตู (ทาน) อ่านว่า ทาน

ณ, ฐ (นั่น) อ่านว่า นั่น

ถน, ฐ (คน) อ่านว่า คน

จัน, จัน (จัน, จัน) อ่านว่า จัน

เจม, เจ (เจม) อ่านว่า เจิม

๗. พยัญชนะที่เป็นอักษรควบ อักษรนำ คำที่ประสมด้วยสระที่อยู่ล่าง พยัญชนะ และสระ เอีย (ญ) มักจะนิยมใช้พยัญชนะสะกดด้วยตัวเต็ม เช่น

พลัน (พลัน) อ่านว่า พลัน

หมื่น (หมื่น) อ่านว่า หมื่น

พุทธางกูร	(พุทธางกูร)	อ่านว่า	พุทธางกูร
ลวน	(ลวน)	อ่านว่า	ล้วน
เทียว	(เทียว)	อ่านว่า	เทียว
เลี้ยว	(เลี้ยว)	อ่านว่า	เลี้ยว
เรือก	(เรือก)	อ่านว่า	เรือก
บุญ	(บุญ)	อ่านว่า	บุญ
พุก	(พุก)	อ่านว่า	พุก
เตียง	(เตียง)	อ่านว่า	เตียง

ค. คำที่ประสมสระ ออ ที่ใช้รูป เอา นิยมเขียนพยัญชนะตัวสะกดด้วย
พยัญชนะตัวเชิง เช่น

หอมลอม	(หอมลอม)	อ่านว่า	หอมล่อม
สลอน	(สลอน)	อ่านว่า	สลอน

เขว็ญ	(เขากมัย)	อ่านว่า	คอกมัย
เขว	(เกาน)	อ่านว่า	กอน
เขว	(เทาง)	อ่านว่า	ทอง
คฺเขว	(ทังเพาง)	อ่านว่า	ทังพอง

แต่ถ้าเป็นอักษรนา หรืออักษรควบ นิยมใช้ตัวสะกดทั้งพยัญชนะตัวเต็ม และพยัญชนะตัวเชิง เช่น

เขว็ญ, เขว็ญ	(เพราม)	อ่านว่า	พร้อม
เขว็ญ, เขว็ญ	(ครอง)	อ่านว่า	ครอง
เขว็ญ	(เกราง)	อ่านว่า	กรอง
เขว็ญ	(เพนาง)	อ่านว่า	หนอง

ง. คำที่ประสมด้วยสระ เออ นิยมเขียนพยัญชนะสะกดด้วยพยัญชนะตัวเชิง เช่น

เดิน	(เดิน)	อ่านว่า	เดิน
เดิน	(เดิน)	อ่านว่า	เดิน
เดิน	(เดิน)	อ่านว่า	ถึง, ถึง

จ. คำที่ประสมสระ เอื้อ ถ้าใช้พยัญชนะตัวเชิงของ อ " " นิยมเขียนพยัญชนะสะกดด้วยตัวเต็ม หากใช้พยัญชนะตัวเต็มของ อ " " นิยมเขียนพยัญชนะสะกดด้วยตัวเชิง เช่น

เดิน	(เคลื่อน)	อ่านว่า	เคลื่อน
เดิน	(เมือง)	อ่านว่า	เมือง
เดิน	(เรื่อง)	อ่านว่า	เรื่อง
เดิน ๒	(เนือง ๆ)	อ่านว่า	เนือง ๆ
เดิน	(เดือน)	อ่านว่า	เดือน
เดิน	(เหมือน)	อ่านว่า	เหมือน

จ. พยัญชนะ ร เมื่อเป็นตัวสะกดให้เขียนด้วยตัวเต็ม เช่น

สรุ ^ร	(สมภาร)	อ่านว่า	สมภาร
ม ^ร ฐ ^ร	(มกขวาร)	อ่านว่า	มัฆวาน
เ ^ร	(เธร)	อ่านว่า	เธร
ตุ ^ร	(ตุกอร)	อ่านว่า	ตุกร
จ ^ร	(จอร)	อ่านว่า	จร
นาง ^ร อ ^ร	(นางอักษอร)	อ่านว่า	นางอัมสร
อา ^ร	(อาหาร)	อ่านว่า	อาหาร
พิ ^ร	(พิหาร)	อ่านว่า	พิหาร

ข. พยัญชนะ ย เมื่อเป็นตัวสะกด นิยมเขียนด้วยพยัญชนะตัวเชิง เช่น

เพ ^ย	(เพ็ย)	อ่านว่า	เพย
ถว ^ย	(ถว้าย)	อ่านว่า	ถวาย

ฉฺย	(นาย)	อ่านว่า	นาย
ฉฺย	(ทั้งหลาย)	อ่านว่า	ทั้งหลาย
ฉฺย	(ชาย)	อ่านว่า	ชาย
ฉฺย	(พี่ชาย)	อ่านว่า	พรณราย
ฉฺย	(หมาย)	อ่านว่า	หมาย

6.4.4 วรรณยุกต์ที่ใช้นักขรขอมไทย

รูปวรรณยุกต์ที่ปรากฏในอักษรขอมไทยจะมีอยู่ 2 รูป คือ เอก และโท เช่นเดียวกับในภาษาไทย กล่าวคือ บางคำจะใช้วรรณยุกต์ได้ตรงกับคำ บางคำยังใช้วรรณยุกต์ไม่ถูกต้อง และบางคำไม่ปรากฏรูปวรรณยุกต์ แต่จะต้องอ่านโดยพิจารณาจากข้อความข้างเคียง เช่น

โหฺว	(โหฺว)	อ่านว่า	โหฺว
ท้าว	(ท้าว)	อ่านว่า	ท้าว, เท้า
ดัว	(ดัว)	อ่านว่า	ดัว

ณ	(น่าน)	อ่านว่า	น่าน
ณเฑียร	(ที่เขียว)	อ่านว่า	ทีเดียว
ณฺณ	(หนทาง)	อ่านว่า	หนทาง
ณฺสาว	(นางสาว)	อ่านว่า	นางสาว
ณฺม	(หมิ่น)	อ่านว่า	หมิ่น
ณฺช	(ชื่อชั)	อ่านว่า	ชื่อชด
เณ	(เณ)	อ่านว่า	เณ

รูปวรรณยุกต์ที่ใช้กับอักษรขอมก็คือวรรณยุกต์ที่ใช้อยู่ในอักษรไทยทั่วไป แต่ในสมัยอยุธยาตอนปลาย รูปวรรณยุกต์โท (+) จะเปลี่ยนมาเป็นรูปโท (๒) เช่นเดียวกับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่ารูปวรรณยุกต์ของอักษรขอมไทยได้พัฒนาตามแบบวรรณยุกต์ของอักษรไทยนั่นเอง (ธวัช บุญโสมทก 2535 : 134)

6.4.5 เครื่องหมายบางอย่างที่ควรทราบ

- การใช้ ร เระพะ (๑) ปรากฏอยู่ในอักษรวิธอักษรขอมไทยสมัยสุโขทัยและอยุธยา เช่น

ព្រះធម្ម	(พระธรรม)	อ่านว่า	พระธรรม
สุทนต์	(สุพรรณภูมิ)	อ่านว่า	สุพรรณภูมิ
ศรีอารย	(ศรีอารย)	อ่านว่า	ศรีอารย
สิทธาคาร	(สิทธาคาร)	อ่านว่า	สิทธาคาร
มรรคา	(มรรคา)	อ่านว่า	มรรคา

แต่ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ใช้รูป " ๖๖ " แทน เช่น

อัคร	(อัคร)	อ่านว่า	อัคร
------	--------	---------	------

- การใช้มียมก มีรูปต่าง ๆ ดังนี้ ๒, ๓, ๔ เช่น

๒	(งาม ๑)	อ่านว่า	งาม ๑
---	---------	---------	-------

๓	(เมือง ๑)	อ่านว่า	เมือง ๑
---	-----------	---------	---------

๔	(ต่าง ๑)	อ่านว่า	ต่าง ๑
---	----------	---------	--------

๕	(นา ๑)	อ่านว่า	นา
---	--------	---------	----

- การใช้เครื่องหมาย $\overset{!}{-}$, $\overset{!}{-}$ ใช้บนพยัญชนะ
ที่ออกเสียงสระ อะ เช่น

จ[!]เ[!]จ (จ่าท) อ่านว่า จะได้

ส[!]เ[!]ว (ส่าหฺว) อ่านว่า สิว

ส[!]บ[!]ง (ส่าบง) อ่านว่า สบง

น[!]ค[!]ร (น้อคร) อ่านว่า นคร

ข[!]มี[!]ข[!]มัน (ข่ามีข่ามัน) อ่านว่า ขมีขมัน

ร[!]ส[!]ห[!]มี (ร่าส่าหมี) อ่านว่า ร่าสมี

บางครั้งออกเสียงเป็นสระ ออ เช่นเดียวกับเครื่องหมาย $\overset{!}{-}$, $\overset{!}{-}$ เช่น

ช[!]อ (ช้อ) อ่านว่า ชอ

ห[!]น[!]อ[!]พ[!]ท[!]ธ[!]าง[!]ก[!]ู[!]ร (ห่นอพทธางกอร) อ่านว่า ห่นอพทธางอร

บ[!]ร[!]ิว[!]าน (บร้อวาน) อ่านว่า บริวาน

ตัวแยะ	(พ่อแม่)	อ่านว่า	พ่อแม่
ลู่ลู่	(ล่อลวง)	อ่านว่า	ล่อลวง
ฉิบฉิว	(ฉิบตี)	อ่านว่า	ฉิบตี

- เครื่องหมาย ๐, ๑, ๑๑, ๑๑, ๑๑, ๑๑

บนพยัญชนะที่ออกเสียงประสมสระ โอะ ในภาษาไทยปัจจุบัน เช่น

กั้ม	(กั้ม)	อ่านว่า	กอม
นิ่ม	(นิ่ม)	อ่านว่า	นิมดี
หน้าง	(หน้าง)	อ่านว่า	หนทาง
องค	(องค)	อ่านว่า	องคี
ชมชื่น	(ชมชื่น)	อ่านว่า	ชมชื่น
กุศล	(กุศล)	อ่านว่า	กุศล
ลิ่ง	(ลิ่ง)	อ่านว่า	ลง

นร"

(นรก) อ่านว่า นรก

นท"

(หนก) อ่านว่า หนก

แต่บางครั้งเครื่องหมาย ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔ จะปรากฏบนคำ
ที่ประสมกับสระเออ เช่น

เฐ"

(เฑอ) อ่านว่า เฑอ

บเฐ"

(บเฑอ) อ่านว่า บเฑอ

เฐ"

(เฑิง) อ่านว่า เฑิง

ขเฐ"

(ขเฑอ) อ่านว่า ขเฑอ

6.4.6 อักษรวิเศษ เป็นการเขียนคำที่มีลักษณะเฉพาะของการประสมรูปอักษรที่ซ้ำซ้อนเนื่อง
กันมา เช่น

กรั"

- กระทำ

หามิได้"

- หามิได้

กั"

- กั"

อันว่า"

- อันว่า

เป็นต้นว่า"

- เป็นต้นว่า

แลมี"

- แลมี

ม.ค.

- อนาคต

ม.ค.

- ภาษี

ม.ค.

- ๓ ที่

ม.ค.

- อนาคต

ม.ค.

- ทั้งหมด

ม.ค.

- ยินดี

คำอ่านปัจจุบัน

๑ โส ภารทวาไช อันว่าเผ่าชุกชีโรด เผ่าภารทวาชโรด
โรดหิน เป็นคนสันดานดีอยู่ด้วยมาตุคาม คจุนโรด ตะแก็เดินตะคุ่มพุ่ม
พล่ามพล่าพลูถือไม้เท้าห้วงจตจ้องย่องเย่าเหยาะ ตามบ่าละเมาะระมัดตัว
ด้วยความกลัวสิ่งหีสัตว์เสื่อสางข้างร้าย ตาตะแก็เข้มนหมายมุ่งมองสองข้างทาง
หงพนัสเนนแนวหนาเวศ กติตมคเคน ตามมรรคาอันนายเจตบุตรบอก
บรรยายระยะทางเถื่อนทุเรศร้างแรมมาบ่หึ่งก็บรรลู่ถึงสถานองค์พระอัจจุต

คําจารึก

1. พรานเหม ทุกรมหาพรานมหมณฺพรหมบุตรบวชบรรพชาชาติ
2. ทงคพิไสย เอสเสเสลา และถนัดในเบื้องหน้ารัตนก็
3. เจ้าใหญ่เขาดเยี่ยมพร้อมอย่างพยับเมฆ พรรณ
4. เจียวชาวทาทงดิเรกทั้งรายรตนนพณณินแนมนำาครุชม
5. ครั้งแสงพรสุริยเส่างรทมิทู่เจกัทงทวงทาววาวแวววะวาว
6. วาบที่เว้งรุ่ง วิจิตรจาร์สจาร์อุรุรุ่ง เป็นสีรุ่งฟุ้งพันเพิง
7. คัดคณัมพรพันนากาศ บ้างก็เกิดก่อก่อนปะหลาดลีลา
8. ลายแลละเลื่อม ๆ ที่เงางงันเงเง้อมก็ชะงุ่มชะงอก
9. ชะง่อนผา ที่ผุดผินเป็นแผ่นภูตะเพิงพัก บางแห่งก็เขียน
10. หักหินเห็นเบเนเรายร้าวระคายควรจะพิศวง ทวยธารอุทก
11. ที่ตกลงเป็นหยาดหยัดเย้ายเอนเป็นเทบหนาว ในเท้าง
12. ถ้ำที่สถิตยโกรสรรราชสถาน ยังแก้วแก้วปรการ
13. กายจนปรกอบกัน ตลอดดรงบรงบส่องเป็นช่องชั้นช่อวีเชียร
14. ฉายโรตช่วงช่อชัชวาลสว่างตา แสนสนุกในห้องเหมมะ
15. คูหาทุกหนแห่งระโหราน เป็นที่เสขอาศัยสาธาณ
16. แห่งสุรารักษราภโรสสรรพีศามากกว่าหมื่นแสน
17. สะพรั่งพริกขี้หนามนมน ทัวทุกหนแห่งหมู่ไม้บรรทามิ
18. ในเขานั่น

คำอ่านปัจจุบัน

1. พุราหเม ดูกรมหาพราหมณ์พรหมบุตรบวชบรรพชาชาติ
2. ทิฆงคพิไลย เอสเสโล แลถนัดในเบื้องหน้านั่นก็
3. เขาใหญ่ยอดเยี่ยมโทยมอย่างพยับเมฆ พรรณ
4. เขียวขาวดำแดงดูดีเรกตั้งรายรัตนพณินแนมน่าใครชม
5. ครันแสงพระสุริยส่องระดมก็ดูเด่นดังดวงดาววาวแววระวาบ
6. วาบที่เว้งวุ้ง วิจิตรจรัสจางรุ้งเป็นสีรุ้งฟุ้งฝันเพียง
7. คักันมพรพินนภากาศ บ้างก็เกิดก้อก่อนประหลาดศิลา
8. ลายแลละเลื่อม ๆ ที่รังกังแงเง้อมก็ชะงุ่มชะงอก
9. ชะงอนผา ที่สุดเคินเป็นแผ่นภูตะเพิงพัก บ้างก็เหียน
10. หักหินเห็นโบนเป็นรอยร้าวระคายควรจะพิศวง ด้วยธารอุทก
11. ที่ตกลงเป็นหยาดหยดย่อยเย็นเป็นเหน็บหนาว ในท้อง
12. ถ้าที่สถิตไกรสรราชสถาน ยังแก้วแก้วประการ
13. กาญจนประกอบกัน ตลอดรังโรรงบส่องเป็นช่องชั้นช่อวิเชียร
14. ฉายระติช่วงช่อชัชวาลสว่างตา แสนสนุกในห้องเหม
15. คูหาทุกหนแห่งรหฐาน เป็นที่เสพย์อาศัยสาราญ
16. แห่งสุรารักษราภษสรรพปีศาจมากกว่าหมื่นแสน
17. สะพรั่งพฤกษ์พินานแมน ทั่วทุกหนแห่งหมู่ไม้บรรดามี
18. ในเขานั้น

6.5 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับอักษรขอมไทย

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า อักษรขอมไทยได้เป็นที่นิยมแพร่หลายมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี โดยที่อักษรชนิดนี้ได้มีการดัดแปลงมาจากอักษรขอมบรรจงในชุดแรก ๆ นี้ โดยที่วามแล้วอักษรขอมไทยจะมีลักษณะโค้งมนอยู่บ้าง คือยังไม่หักเหลี่ยมย่อมุมด้วยเส้นตรงเหมือนกับสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ศกหรือหนามเตยเริ่มหักเหลี่ยมชัดเจนขึ้นมาก ทั้งนี้คงเนื่องมาจากวัสดุที่ใช้เขียน กล่าวคือ การเขียนบนแผ่นหินจะยากต่อการขีดเส้นตรงหรือหักเหลี่ยมหักมุม ไม่เหมือนกับสมุดข่อยหรือใบลานซึ่งกระทำได้ง่ายกว่า (ธวัช ปุณฺณทก 2535 : 120)

อักษรขอมไทยที่ใช้ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ยังคงได้รับอิทธิพลจากอักษรขอมโบราณสมัยพระนคร เช่นเดียวกับชาวสุโขทัย แต่คนไทยนิยมใช้อักษรขอมเขียนภาษาบาลีมากกว่าเขียนเป็นภาษาไทย จึงเรียกอักษรขอมอีกชื่อหนึ่งว่า อักษรบาลี หรือตัวบาลี (ธวัช ปุณฺณทก 2535 : 127)

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา นี้ รูปทรงสัณฐานของตัวอักษรขอมได้ปรับเข้ารูปเข้ารอย คือมีโครงสร้างเป็นเส้นตรง หักเหลี่ยมหักมุม โดยเฉพาะที่ปรากฏเป็นเอกสารใบลานจะเห็นได้ชัดเจน เช่นเรื่องกัจจายนุสนิสัย (พ.ศ. 2246) ซึ่งเป็นใบลานเก่าที่สุดเท่าที่มีอยู่เท่าที่ทราบว่าอักษรขอมไทยได้พัฒนาอย่างสมบูรณ์เต็มแล้ว เพราะอักษรขอมที่ใช้งานสมัยรัตนโกสินทร์ก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากนี้ นอกจากนี้ในสมัยกรุงศรีอยุธยายังได้มีการเพิ่มพยัญชนะขึ้นมาอีก 2 รูป คือ ๕ (บ) และ ๖ (พ) พร้อมทั้งมีข้อน่าสังเกตว่าตัวเชิงที่ใช้เขียนในเอกสารใบลานนั้นจะไม่ลากเส้นลงมายาว และชันมากนักเพราะไม่เหมาะกับร่องของใบลาน (ธวัช ปุณฺณทก 2535 : 130-133) เช่น

จฺ - จบ (ทส - ตรีส

เว็ท - เรียก เป็นต้น

ข้อสังเกตการเขียนอักษรขอมไทยในสมัยอยุธยา

1. เขียนคำศัพท์ไม่คงที่แน่นอน เช่น ๕๒, ๕๒ - ชมพู

2. ใช้ ๒ เป็นเสียง ค เช่น ๕๒๒ - ยินดี

๕๒๒ - ยินดี

3. ใช้วรรณยุกต์ไม่ตรงกับปัจจุบัน และคงใช้อยู่ 2 รูป เช่นเดียวกับ
อักษรไทย เช่น

๕๒+ - ท้า ๕๒+ - เจ้า

๕๒' - ขอ

4. ใช้รูปสระโ อ ไม่คงที่ เช่น ๕๒๒ - เจ้า

5. เสียง ด ำ ใช้ได้ทั้ง ฅ และ ๓ เช่น ๓

- ด้วย ๓ - เดียวตาย

6. พยัญชนะ ข ำ ใช้ได้ทั้ง 2 รูป คือ ๓ และ ๓

ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ อักษรขอมจะปรากฏที่ใช้ในสมุดข่อยและใบลานมาก โดยเฉพาะที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

จุดเปลี่ยนแปลงในการเขียนอักษรขอมไทยเป็นที่เห็นเด่นชัด คือในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา จะเริ่มใช้อักษรไทยเขียนภาษาบาลีและพระธรรมคัมภีร์ในใบลาน โดยเฉพาะในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่าภาษาบาลีใช้อักษรใดเขียนก็ได้ ไม่จำเป็นต้องใช้อักษรขอมเหมือนที่เคยปฏิบัติมา ประกอบกับพระเปรียญผู้รู้ปริยัติธรรม รวมทั้งสมเด็จพระสังฆราช (สา ปุสฺสเทว) สามารถคิดใช้อักษรไทยเขียนภาษาบาลีได้สำเร็จ และพิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2436 จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้อักษรไทยเขียนภาษาบาลี ทว่าให้อักษรขอมมีความสำคัญน้อยลง อีกทั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงให้ประกาศยกเลิกการสอบไล่อักษรขอมในหลักสูตรพระปริยัติธรรมด้วยแล้ว อักษรขอมจึงไม่มีความสำคัญในการศึกษาพระธรรมวินัยอีกเลย (ธวัช บุญรอดทก 2535 : 136-137)

สรุปสาระสำคัญของบทที่ 6

ในดินแดนภาคกลางของไทย จะนิยมใช้อักษรขอมบันทึกเรื่องราวที่เป็นภาษาบาลีและบันทึกเป็นภาษาไทยในเรื่องที่เกี่ยวข้องเนื่องงานพระพุทธศาสนา

การบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยอักษรขอมโดยฝีมือคนไทยภาคกลางมีขึ้นครั้งแรกในศิลาจารึกวัดป่ามะม่วง (จารึกสุรขทัยหลักที่ 4 และ 6) ซึ่งจารึกเมื่อ พ.ศ. 1905 บันทึกเป็นภาษาเขมรและภาษาบาลี ส่วนการบันทึกตัวอักษรขอมเป็นภาษาไทยที่พบหลักฐานเก่าที่สุด คือ ศิลาจารึกวัดป่าแดง (จารึกสุรขทัยหลักที่ 9) จารึกขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1946 แสดงว่าคนไทยในยุคนี้ใช้อักษรขอมเป็นรูปอักษรของไทยอีกแบบหนึ่งด้วย

แต่อักษรขอมที่ใช้นั้นในประเทศไทยตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 ลงมานั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของอักษรขอมในประเทศไทยโดยเฉพาะ และมีชื่ออยู่ในหมู่คนไทยในประเทศไทยเท่านั้น และที่ได้รับความนิยมใช้สืบมาคงเนื่องจากได้ใช้อักษรชนิดนี้ไปใช้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนานั้นเอง

ก่อนที่จะเป็นอักษรขอมไทย ยังปรากฏว่าในดินแดนที่เป็นประเทศไทยนี้มีอักษรขอมโบราณชื่ออยู่ก่อนแล้ว รูปอักษรเหล่านี้มีเค้าว่าได้ส่งอิทธิพลให้กับรูปอักษรขอมที่ใช้นสมัยสุรขทัย และสมัยต่อ ๆ มา อักษรขอมโบราณปรากฏอยู่ใน 2 ลักษณะ คือ

- อักษรขอมโบราณที่พบในจารึกของอาณาจักรขอมโบราณ เช่น จารึก พ.ศ. 1429 พบที่ อ.มหาชนะชัย จ.อุบลราชธานี จารึกที่พะเนียด จ.จันทบุรี ซึ่งจารึกขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1432 ศิลาจารึกภาษาเขมรที่ศาลสูง จ.ลพบุรี จารึกเมื่อ พ.ศ. 1568 เป็นต้น

เป็นที่น่าสังเกตว่าหลังจากสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แล้ว ไม่ปรากฏหลักฐานจารึกของกษัตริย์แห่งอาณาจักรเขมรโบราณบนพื้นแผ่นดินไทยอีกเลย

- อักษรขอมโบราณในจารึกที่ไม่ใช่ของอาณาจักรเขมรโบราณ คือ จารึกภาษาสันสกฤตและภาษาเขมร ที่ จ.พระนครศรีอยุธยา (พ.ศ. 1480) และจารึกดงแม่นางเมือง จ.นครสวรรค์ (พ.ศ. 1710)

อักษรขอมโบราณดังกล่าวเมื่อเทียบกับอักษรขอมในสมัยสุโขทัย จะเห็นได้ว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญเหมือนกัน จึงกล่าวได้ว่าอักษรขอมสุโขทัยคงมีต้นกำเนิดมาจากอักษรขอมโบราณที่ปรากฏอยู่บนพื้นแผ่นดินไทยนั่นเอง

อักษรขอมที่ใช้กันทั่วไปมีอยู่ 4 แบบ

1. อักษรขอมบรรจง หรืออักษรมูล
2. อักษรขอมหวัด
3. อักษรขอมย่อ
4. อักษรขอมเขรียง

นอกจากอักษรขอมทั้ง 4 ชนิดแล้ว ยังมีอักษรขอมพิเศษอีก 3 ชนิด คือ เลียงขอม เลียงพราหมณ์ และเลียงคฤณี ซึ่งเป็นลักษณะอักษรผสม

อักษรขอมไทย คืออักษรขอมที่ใช้นับที่ภาษาไทยโดยการเพิ่มพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์เพื่อให้เหมาะสมกับการออกเสียงภาษาไทย จึงเรียกกันโดยทั่วไปว่าอักษรขอมไทยและจะมีใช้เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น อักษรชนิดนี้ได้มีการปรับสัณฐานอักษรตามความนิยมของคนไทยนับตั้งแต่สมัยสุโขทัย เป็นต้นมา แต่นับว่ามีการเปลี่ยนแปลงรูปสัณฐาน

น้อยมาก เป็นอักษรที่ถูกบุตรในสมัยก่อนต้องเรียนในระดับสูง เพราะใช้บันทึกภาษาบาลี แต่เมื่อมีการยกเลิกการสอนใส่อักษรขอมเมื่อ พ.ศ. 2427 นักเรียนที่เรียนหนังสือในระบบโรงเรียนจึงไม่มีโอกาสเรียนอักษรขอมตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

อักษรขอมไทยสมัยสุโขทัย สมัยนี้พยัญชนะบางตัวใช้รูปเดียวแต่ออกเสียงได้ 2 เสียง เช่น **ธ** (ต) ใช้แทนได้ทั้ง ต และ ค หรือ **ช** (ป) ใช้แทนได้ทั้ง บ และ ป อักษรขอมที่พบในศิลาจารึกวัดป่าแดงจะมีลักษณะโค้งมน สกหรือหนามเตย เริ่มหักเหลื่อมชัดเด่นชัดมาก ตัวเชิงยังนิยมเขียนตัวใหญ่และยาวเหมือนอักษรขอมสมัยพระนคร และยังมีอักษรบางตัวที่มีรูปร่างต่างจากอักษรขอมในยุคหลัง เช่น จ ฉ ฐ เป็นต้น

อักษรขอมไทยสมัยอยุธยา ด้วยเหตุที่ใช้วัสดุในการจารึกเปลี่ยนไปคือจะหันมาจารึกบนแผ่นทองคำแผ่นเงิน และแผ่นดีบุกแทนศิลา นอกจากนี้ยังปรากฏว่านิยมจารลงบนใบลานอีกด้วย ดังนั้นสัณฐานของอักษรจึงเปลี่ยนไป คืออักษรขอมอยุธยาจะนิยมเส้นตรง ตัวเหลื่อมมากขึ้น แต่ถ้าพิจารณาสัณฐานโดยรวมแล้วจะไม่ต่างจากสมัยสุโขทัย

อักษรขอมที่ใช้นั้นคนไทยนั้น จะใช้เขียนภาษาบาลีเป็นส่วนใหญ่ จึงนิยมเรียกอักษรขอมว่าอักษรบาลี หรือ ตัวบาลี

พยัญชนะอักษรขอมที่เพิ่มเข้ามาในสมัยอยุธยามีอีก 2 รูป คือ **ช** (ป) และ **ธ** (ท)

อักษรขอมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ คงเหมือนกับสมัยอยุธยา เพราะเป็นอักษรที่ได้พัฒนาจนสมบูรณ์แบบแล้ว

วิธีเขียนตัวอักษรขอม โดยเฉพาะขอมบรรจง จะเขียนจากซ้ายไปขวาและจากบนลงมาล่าง ยกเว้นตัว ร เจริงเท่านั้น โดยทั่วไปจะมีวิธีเขียนดังนี้

- ตัวอักษรเส้นเดียว จะเขียนลากเส้นติดต่อกันทั้งตัวอักษร โดยเขียนจากบนลงมาล่างและจากซ้ายไปขวา ถ้าอักษรตัวใดมีหัวก็จะเขียนหัวก่อน
- ตัวอักษรมีศกหรือหาง จะเขียนฐานของตัวอักษรนั้น ๆ ก่อน แล้วจึงต่อศกหรือหาง
- ตัวอักษรหลายเส้น ให้เขียนส่วนหน้าของตัวอักษรก่อน แล้วจึงต่อส่วนท้ายไปตามลำดับ

สำหรับสระลอยก็เขียนในท่อนองเดียวกัน

อักษรวิธีอักษรขอมไทย โดยทั่วไปจะมีวิธีการประสมอักษรใกล้เคียงกับการเขียนภาษาไทยด้วยอักษรไทย แต่จะมีข้อแตกต่าง คือ อักษรขอมมีการใช้พยัญชนะตัวเชิง ซึ่งในการเขียนของไทยไม่มีใช้

พยัญชนะอักษรขอมไทย มีอยู่ 35 ตัว ในแต่ละตัวจะปรากฏอยู่ 2 รูป คือ พยัญชนะตัวเต็มและพยัญชนะตัวเชิง (ยกเว้น ฟ) จัดแบ่งตามวรรณภาษาสันสกฤต จะเห็นว่ารูปร่างพยัญชนะอักษรขอมมีน้อยกว่าพยัญชนะอักษรไทยถึง 9 ตัว ฉะนั้นการเขียนอักษรขอมไทยในภาษาไทย จึงประกอบด้วยวิธีการ ดังนี้

- ใช้รูปเต็มของพยัญชนะขอม เช่น
พยัญชนะ ค ในภาษาไทย อักษรขอมไทยใช้รูป และ แทน
พยัญชนะ ฝ ในภาษาไทย อักษรขอมไทยใช้รูป
พยัญชนะ ช ในภาษาไทย อักษรขอมไทยใช้รูป , และ

- แปลงรูปพยัญชนะของเดิมมาใช้
พยัญชนะ ป จะเขียนเป็นรูป แทน เดิม

ซึ่งจะนำไปแทน บ

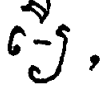

พยัญชนะ ฟ,ผ ในคำไทยปัจจุบัน อักษรขอมไทยใช้รูปพยัญชนะ ,

พยัญชนะ ฉ ในคำไทยปัจจุบัน อักษรขอมไทยใช้รูปพยัญชนะ

หรือ

ถ้าพยัญชนะต้นเป็นอักษรควบและอักษรนำ จะเขียนพยัญชนะตัวเต็มซ้อน
ด้วยพยัญชนะตัวจริง เช่น (หวาน) (กว่า)

สระของอักษรขอมไทย มีอยู่ 2 ชนิด คือ สระลอย และสระจม

- สระลอย เป็นรูปเฉพาะไม่ปรากฏใช้ในภาษาไทย มีอยู่ 12 รูป
- สระจม เขียนเหมือนสระในอักษรไทย มีอยู่ 22 รูป แต่จะมีบางรูปที่แตกต่างไปจากอักษรไทย เช่น , , เป็นต้น

การประสมสระ มีข้อที่น่าสนใจจดจำดังนี้

- สระที่วางไว้บนพยัญชนะ (อิ อี อึ อือ)

ถ้าประสมกับพยัญชนะมีศก จะต้องลบศกออกก่อน แล้วเขียนสระลงไปแทนที่
โดยจะซ้อนติดกับปลายเส้นบนของตัวพยัญชนะ

ถ้าประสมกับพยัญชนะที่มีเส้นบนคล้ายศก พยัญชนะที่มีเส้นหลังคล้ายสระอา
( ) พยัญชนะที่มีเส้นหลังหักปลายเล็กน้อย ( ) รวมทั้งพยัญชนะที่มี
เส้นบนโค้งตัวคล้ายสูงขึ้น ( ) จะเขียนสระติดกับส่วนบนของเส้นหลังตัวอักษร
เสมอ

ถ้าประสมกับพยัญชนะ **๗** (๗) จะลบเส้นหักมุมที่อยู่บนตัวอักษรออก แล้วเขียนสระลงไว้แทน

ถ้าประสมกับพยัญชนะ **๘** และ **๙** จะเขียนติดกับส่วนปลายของ เส้นบนตัวอักษร

ถ้าประสมกับพยัญชนะ **๑** (๑) ำให้ลบศกที่อยู่บนตัวอักษรออก แล้วเขียนลงไว้ต่อกับปลายเส้นตัวอักษร

- สระที่วางไว้ได้พยัญชนะ (อ , อุ)

ถ้าประสมกับพยัญชนะต้นตัวเดียว ำให้วางสระไว้ตรงมุมหลังสุดของ เส้นล่างตัวอักษรหรือเขียนตรงแนวเส้นหลังตัวอักษร

ถ้าประสมกับพยัญชนะตัว **๒** และ **๓** จะเขียนรูปสระ อ อุ ต่อจากเส้นที่หักปลายลงมา หรือเขียนขนานกับเส้นเดิม

ถ้าประสมกับอักษรนาหรืออักษรควบกล้ำ จะเขียนรูปสระ อ อุ ต่อจากมุม หลังสุดของพยัญชนะตัวเชิง

- สระที่อยู่หลังพยัญชนะ (อะ อา)

ถ้าประสมกับพยัญชนะที่มีเส้นศก หรือมีเส้นบนตัวอักษรคล้ายศกจะเขียน สระ อา ต่อจากเส้นดังกล่าว

ถ้าประสมกับพยัญชนะที่มีเส้นบนตัวอักษรเป็นเส้นโค้งขมวดปลาย

(**๔, ๕, ๖**) สระ อา จะลากต่อจากเส้นบนโดยลบเส้นขมวดปลายที่มีอยู่เดิมออก

ถ้าประสมกับพยัญชนะที่มีเส้นหลังหักปลาย (**๗, ๘, ๑**)

สระ อา จะลากต่อจากปลายเส้นหลังที่หักกลับลงมานั้น

๒๒, ๒๓ แต่จะมีพยัญชนะบางตัวเมื่อประสมกับสระ อา แล้วจะเปลี่ยนรูปไป คือ

- สระ ออ เขียนได้ทั้งรูป และ ตัวเชิง อ ()
แต่ถ้าเป็นตัวควบกล้ำ หรืออักษรนำ จะเพิ่มรูป " " อีกรูปหนึ่งเมื่อมีตัวสะกด
- สระ เอีย ในยุคสุโขทัยและอยุธยาตอนต้น ใช้เชิงของ **ย** แทน
สระเอีย มาในยุคอยุธยาและรัตนโกสินทร์ใช้รูป และ
- สระ อัว ถ้ามีตัวสะกดใช้รูป และ แต่ถ้าไม่มีตัวสะกดจะใช้รูป
- สระ ฤ ฤา ใช้ได้ทั้งเป็นสระลอย และประสมกับพยัญชนะ

พยัญชนะสะกด มีใช้ทั้งที่เป็นตัวเต็มและตัวเชิง

- ถ้าเป็นคำที่มีพยัญชนะควบกล้ำ หรือ อักษรนำ ตัวสะกดมักเป็นตัวเต็ม
- พยัญชนะ ร เมื่อเป็นตัวสะกดทำให้เขียนด้วยตัวเต็ม
- พยัญชนะ ย เมื่อเป็นตัวสะกด นิยมเขียนด้วยตัวเชิง

เครื่องหมายวรรคตอนที่ควรทราบ

- ร เรยะ จะเขียนไว้บนตัวอักษร เช่น (ธรรม)
- ไม้ยมก มีรูปต่าง ๆ คือ , และ
- เครื่องหมายหนทอง (,) ใช้บนพยัญชนะที่ออกเสียงสระ อะ
- เครื่องหมายหันหนุ ( ) ใช้บนพยัญชนะที่ออกเสียงสระ ออ และสระ โอะ แต่บางครั้งจะปรากฏกับคำที่ประสมกับสระ เออ

นอกจากนี้ยังมีอักษรวิเศษพิเศษ ที่ควรจะต้องจดจำด้วยอีกหลายคำ

ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อมีการใช้อักษรไทยเขียนภาษาบาลี และพระคัมภีร์ไบเบิล ทำให้อักษรขอมไทยมีความสำคัญน้อยลง อีกทั้งพระองค์ท่านทรงให้ประกาศยกเลิกการสอบไล่อักษรขอม ในหลักสูตรพระปริยัติธรรม ด้วยแล้ว อักษรขอมจึงไม่มีความสำคัญในการศึกษาพระธรรมวินัยอีกเลย

คำถามท้ายบท

1. เรื่องประเพณีที่คนไทยนิยมบันทึกด้วยอักษรขอมไทย
2. อักษรขอมที่ใช้นั้นถือเป็นภาษาไทยมีขึ้นเมื่อใด
3. ท้าวมคนไทยจึงนิยมใช้อักษรขอมควบคู่กับอักษรไทยมาจนถึงรัตนโกสินทร์
4. อักษรขอมโบราณที่พบในจารึกของอาณาจักรขอมโบราณที่ปรากฏอยู่ในประเทศไทยนั้นพบในที่ใดบ้าง
5. อักษรขอมที่ใช้กันอยู่นั้นมีอยู่ที่แบบ อะไรบ้าง
6. อักษรขอมไทย คืออักษรชนิดใด ท้าวมถึงเรียกว่าอักษรขอมไทย
7. อักษรขอมไทยสมัยสุโขทัย เหมือนหรือต่างจากอักษรขอมไทยสมัยอยุธยาอย่างไร
8. จงกล่าวถึงวิธีการเขียนอักษรขอมมาโดยสังเขป
9. ข้อแตกต่างทางด้านอักษรวิธีระหว่างอักษรขอมไทยและอักษรไทยคืออะไร
10. พยัญชนะอักษรขอมไทยมีอยู่ที่รูป หมายความว่าเขียนคำไทยทำอย่างไรจึงจะให้มีเสียงใกล้เคียงกับภาษาไทย
11. สระของอักษรขอมไทยมีกี่ชนิด อะไรบ้าง
12. วิธีการประสมสระของอักษรขอมไทย มีข้อสังเกตอย่างไรบ้าง
13. พยัญชนะตัวสะกด เมื่อไรจะใช้ตัวเต็มและเมื่อไรจะใช้ตัวเชิง
14. อักษรขอมไม่มีวรรณยุกต์ใช้ เมื่อใช้เขียนคำไทยจะทำอย่างไร
15. เครื่องหมายวรรคตอนมีผลต่อการเขียนอักษรขอมไทยอย่างไร
16. อักษรขอมหมดความนิยมไปเมื่อใด เพราะเหตุใด
17. จงปริวรรตข้อความต่อไปนี้เป็นอักษรไทยปัจจุบัน

